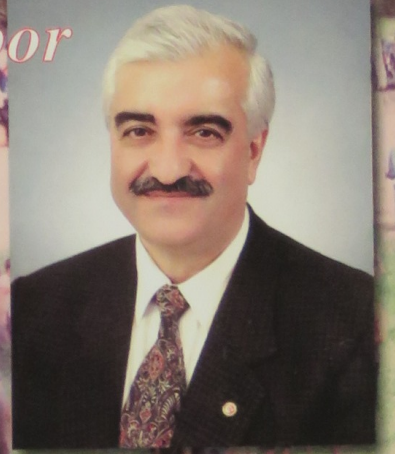

Edirne Kırkpınar

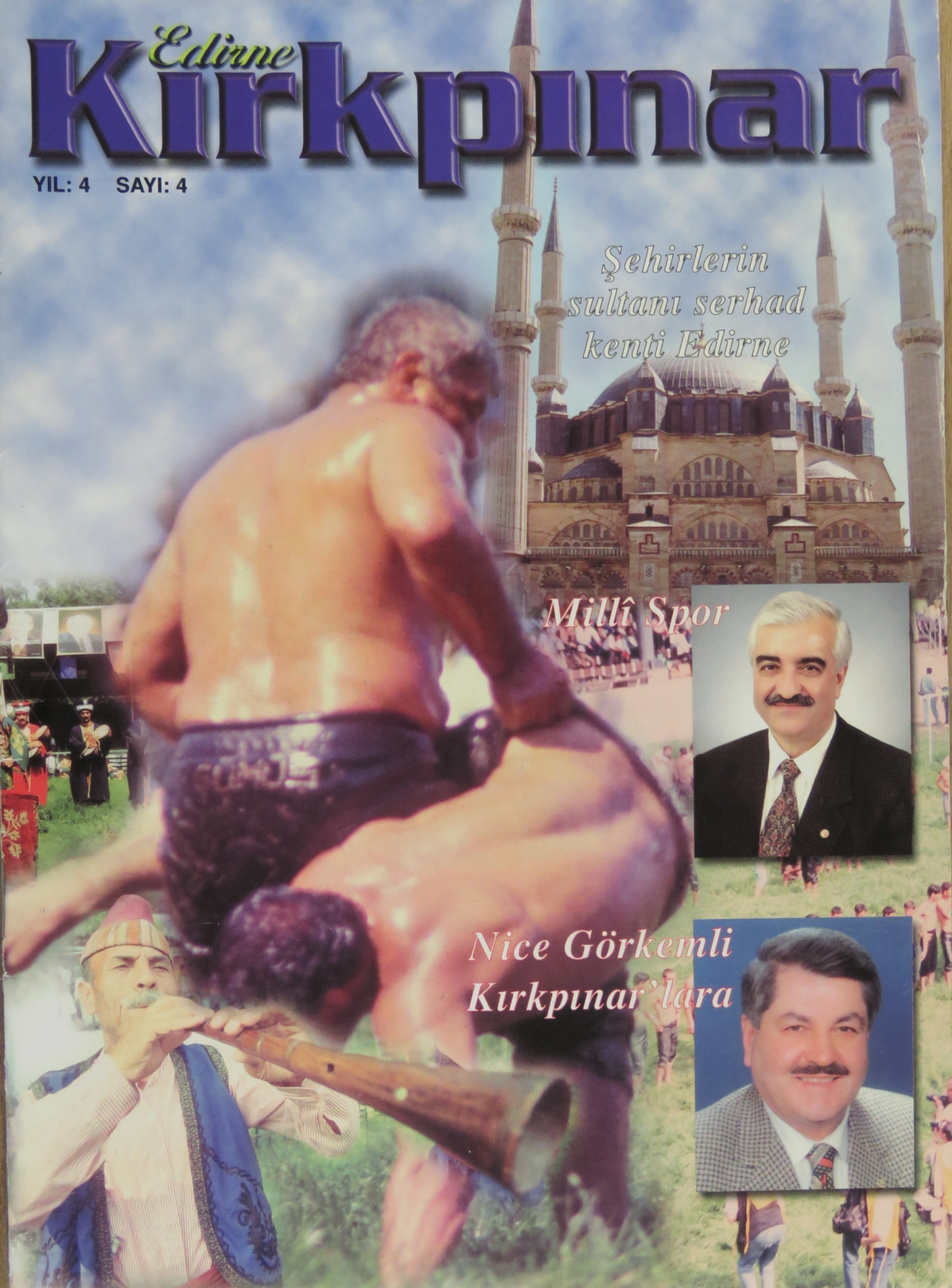
YIL: 4 SAYI: 4

*Şehirlerin
sultanı serhad
kenti Edirne*

Millî Spor

*Nice Görkemli
Kırkpınar'lara*

Kırkpınar

Yıl: 4 - Sayı: 4

Sahibi:
Mehmet CANSEVEN
(Edirne Valisi)

Genel Yayın Müdürü:
Emel AKAY
(Basın ve Halkla İlişkiler
Müdürü)

Yazı İşleri Müdürü:
Erdoğan SEZGİN
(Öğretmen)

Fotoğraflar:
Gurbet GÖKÇE
Erdoğan SEZGİN

Dosya Hazırlık:
Hülya Bodur ÖZAYDINLIK
Erdoğan SEZGİN

TEKNİK YÖNETMEN
Cafar Bayram

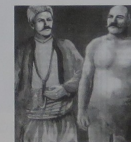
Yönetim/Yazışma
Edirne Valiliği Basın ve Halkla
İlişkiler Müdürlüğü/EDİRNE
Tel: (0284) 213 24 07

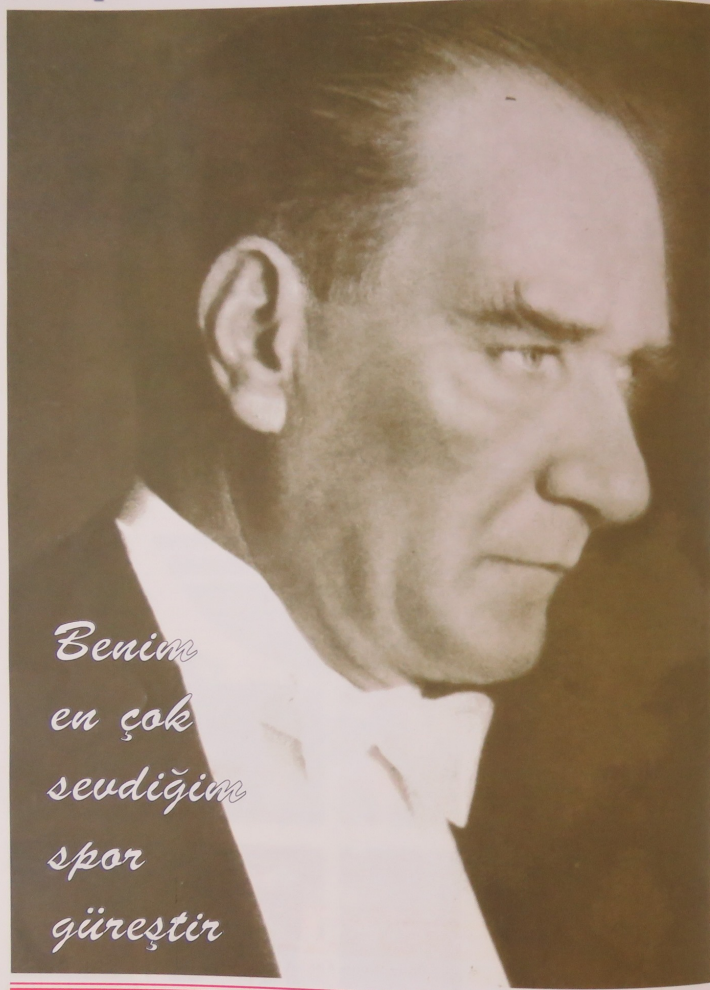
Ofset Hazırlık ve Baskı
Dünya Yayıncılık A.Ş.
"Globus" Dünya Basınevi
100. Yıl Mah. 34440
Bağcılar/İstanbul
Tel: (0212) 629 08 08 (40
Hat)

Edirne Kırkpınar Dergisi'nde
yayınlanan yazılar; yazarının
kişisel görüşleridir. Bu yazılardan
dolayı "Edirne Kırkpınar Dergisi"
sorumluluk üstlenmez. Kaynak
belirtilmek sureti ile "alinti"
yapılabilir. Edirne Kırkpınar
Dergisi ücretsizdir.

Millî Spor	5
Nice görkemli Kırkpınar'lara	6
En köklü ve en eski yarışma; Kırkpınar	7
Kırkpınar'ın tarihçesi	8
Edirne'de belirli günler	9
Edirne Mutfağı	10
Yağlı güreşin vazgeçilmez ögesi; Davul zurna	12
Edirne'de unutulmuş sektörler, sanatlar	14
Türkler Rumeli'de	16
Osmanlı kültüründe Edirne	17
Edirne'yi tanıyalım	18
Kırkpınar güreşleri Edirne'nin fethiyle başlar	20
Selçuklular'da ve Osmanlılar'da avcılık	21
Yağlı güreşin vazgeçilmez siması; Cazgır	22
Güreşlerdeki öğeler	23
Yağlı güreşte oyunlar	24
Dünden bugüne Kırkpınar	27
Kırkpınar'ın namılıları	28
Dünya minderlerini titreten müthiş Türkler	30
Atatürk'ün güreş sevgisi	33
Evliya Çelebi ve yağlı güreş	34
Henüz bozulmamış yapıyla kırsal turizm yöreni, Edirne	35

Benim
en çok
sevdiğim
spor
güreştir

Cumhurbaşkanımız Sayın Ahmet Necdet SEZER

"Ağaların Ağası" 9. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman DEMİREL

Millî spor

Yüzyıllardan beri geçmişteki özelliklerini günümüze kadar taşıyan ve dünyada bir eşi daha bulunmayan ata yadigarı yağlı güreş sporunun simgesi olan tarihi Kirkpinar Güreşleri'nin 639'suna ev sahipliği yapmanın gurur ve mutluluğunu yaşıyoruz.

Osmanlı'ya en görkemli devirlerinde 92 yıl başkentlik yapmış, sultanlar şehri ve şehirlerin sultanı serhat kenti Edirne miz, bu yıl da dünyanın ve ülkemizin dört bir yanından gelecek konuklarımızın da katılımı ile bir kez daha "tarihi" yaşayacak, yaşatacak ve dünden alıp yarına taşıyacaktır. Üç bin yıllık bir geçmişi olan "güreş" sporu asil Türk ulusunun mizacı ve karakterine, sağlam ve güçlü fizik yapısına en uygun spor dalı olduğu için toplumumuz tarafından benimsenmiş, asırlardan beri uygulana gelerek "Millî spor"umuz olmuştur. Bu "ata yadigarı" millî sporun doruklaştığı ve "Türkiye Başpehlivanı"nın seçildiği Kirkpinar Yağlı Güreşleri'nin ev sahipliğini yapan Edimeliler, ne kadar gururlansalar azdır.

Türk ulusunun, güreş sporunu "Millî

Spor" olarak seçmesini tesadüflere bağlayamayız. Çünkü; bu spor türü, asil Türk insanının karakterine en uygun, er meydanında teke tek, mertçe, erkeğe uygulanan, hileye yer vermeyen, doğruluğun, efendiliğin, tevazunun ve karşılıklı saygının hakim olduğu bir spor dalıdır. İşte, bu nedenle bu ulu önderimiz Atatürk de bu sporu çok sevmişti.

Mehmet Canseven Vali

kuvvetli" sözünü tarih sayfalarına bir daha silinmemek üzere yazmıştır.

Bu er meydanından gelmiş geçmiş nice Türk evladını minnet ve rahmetle anarken, bu yıl "Er Meydanı"na çıkacak gençlerimize başarı dileklerini sunuyor, 639. Kirkpinar Güreşleri'nin ulusumuza ve Türk güreşine hayırlı olmasını diliyorum.

Nice görkemli Kirkpinarlara

Yılların sergilediği, merize en çekimli mücadelelerin yaşandığı yer yeritir er meydanı. Kızgın günün altında 639 yıllık bir geleniği yaşamak ve yaşamak için yardım dört bir yanında ve dünyanın bir çok ülkesinden milyonlarca insanın oluk oluk geldiği buluşma noktasıdır Sarayçı.

Bir çokkudur, vazzegışleri bir tutkudur Kirkpinar! Edime'nin 1948 yılından bu yana omurla, büyük bir gururla düzenlediği tarihi Kirkpinar güreşleri ve kültürel etkinlikleri haftasının 639. sunu su anda hep birlikte sizlerle birlikte yaşıyoruz.

Bir hafta sürece Kirkpinar haftamizin organizasyonuna tam mam bir yıl önce başladık.

Belediyeimiz uzun yıllardır kalıplasma bir programla teriplenen, çok kişinin kolayca tahmin edebildiği bir programla düzenlenen Kirkpinar Haftası'nı bir panayır görünümünden Kurtarmak, fuar haline getirmek için yoğun çabalamız yapıtı.

Şehrimizin bir çok yerine yapılan kültürel etkinlikleri, zaman zaman aynı saarlarda değişik bir kaç yerde uygulanacak programları ile her günü dolu dolu bir etkinlikli halkımız ve konuklarımız için hazırlamaya gayret ettik.

Bu yıl sayıları artıran yerli ve yabancı halk oyunları ekipleri, değişik animasyon gösterileri, gündumuzun önde gelen sanatçıların katılımıyla gerçekleştirilecek halk konserleri, su gösterileri, havai fişek gösterileri, lazer gösterileri, değişik yörelerimizden kültürel etkinliklerini Sarayçı'ne taşıyacak gösteriler, nostalji amaçlı eski Türk evlerinden oluşturalan "Türk Sokakı", projeksiyon gösterileri, değişik spor aktiviteleri, çocuklarımız için Kukla, Karagiz, tiyatro gösterileri, milli piyango çekilişi ve bu yıl Edime'de ilk defa düzenlenecek olan, Kirkpinar'ın bana göre en önemli etkinliği olan Türk, Yunan ve Bulgar sen sanatlarının hep birlikte yer alacağı "Doşluk Konseri" haftamızda hergün renk katacak kültürel ve sportif etkinliklerimizden bazıları.

Bu yıl ilk defa düzenlenen "Kirkpinar" komulu ulusal fotoğraf yarışmamız sonulandı. Derece giren vesergilemeye laık görülen eserler Kirkpinar Haftası'nda Sarayçı'nde sergilenecek.

Bu arada Kirkpinar alanını da tamamen yeniden, çok daha

modem bir proje ile elden geçirildi. Yıllarca toprak halde tutulan ve buy üzen bir çok sorununların yaşandığı Sarayçı alanında tüm yolları yeniden düzenledik. Agrica yeni yarıyış yolları ilave ettik.

Şehir yönünden Kanuni köprüsü öncesi Sarayçı'ne giriş yolunu bayraklarla süsleyecek yeni bir tak düzenlemesi yaptık. Yolu ve itaki sıkıştırdırarak görkemli bir görüş yolu hazırladık.

Kanuni köprüsünü geçtikten sonra yolu ikiye ayıran ügen alandaki yay bahçelerini kaldırdık burasını oturma bankası doldurdık. Alanın ortasında bulunan Kirkpinar Çeşmesi'ne giden yollar oluşturdık. Burasını halkımızın istifadesine açtık.

Sarayçı tribün altlarındaki tüm standları emniyet açısından kapalı hale getirdik.

Bu arada çevimeçilerin yerleri de rehabilit edildi.

Kirkpinar alanı artık bir panayır değil, her yönüyle modem bir fuar yeni haline gelmiştir. Bu olusum önümüzdeki yıllarda en üst noktaya ulaşarak çok zengin içerikli programlarla devam edecektir.

Kirkpinar Haftası belki 2 hafta değil de, 10 ya da 15 gün süren bir kültür etkinliği haline getirilecektir. Edime belediyesi bunda kararlıdır.

Biz bu kararlığımızı gerçekleştirilen halkımızda da yanzımızda görmek, onların fikirlerine göre de hareket etmek istiyoruz.

Kirkpinar, artık sınırlarımızı aşmış dünya capında bir kültür-spor etkinliğidir. Buna hep birlikte sahip çıkmamız gerek mektedir.

Yıllardır süren bir yetki kamaşıya da bu yıl neticelendirilmiş ve Kirkpinar güreşlerinin tüm yetki ve sorumluluğu gerek sahibi olan belediyeimize verilmiştir.

Çok kısa bir süre önce çıkan "Kirkpinar yağlı güreş yönetmeliği" yönetimimizden Kirkpinar komusundaki en büyük başarısıdır. Bunu gerçekleştirdiğimiz için Edime halkı adına büyük omur duyuyoruz.

Önümüzdeki yıllarda çok daha görkemli "Kirkpinar" da buluşmak üzere 639. tarihi Kirkpinar güreşleri ve kültür etkinlikleri haftasının organizasyonunda emeği geçen başta Sayın Valimiz Mehmet Cansever olmak üzere, üstün özveriyle çalışan belediye personeline, diğer kurumlardan yardım edenlere ve bizi Sarayçı'nda yalnız bırakmayan Edime halkına, çokkumuzla paylaşmak için Edime'ye gelen yerli-yabancı tüm konuklarımızı ve basınıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Cengiz Varnatopu

Edirne Belediye Başkanı

En köklü ve en eski yarışma; Kirkpinar

Kirkpinar güreşleri, Türkiye Başpehlivanlığını tayin eden köklü ve en eski yarışmalardır. Geleneksel Türk Güreşinin Anadolu'dan sonra Rumeli topraklarında da yapılması Türklerin Avrupa topraklarını geçmesi ile olmuştur. Bu geleneksel güreş bir süre sonra yağlı olarak devam etmeye başlamıştır. Güreş; bedensel sporun en hareketli ve kolay, hiçbir malzeme ve araç gerektirmeden yapılan sporlardan biridir.

Ülkemiz geçmişten günümüze uzanan çizgisinde geleneksel değerlerini korumuş, onları yaşatarak köprü kurmuştur. Bu geleneklerimiz içinde yağlı güreş sporunun büyük önemi vardır. Yağlı güreş denilince ilk akla gelen Kirkpinar ve Edirne'dir.

Trakya ve Balkanlar'da Türk yağlı güreşi ulusal spor tarihimize pirlanta gibi dumaktadır. Kirkpinar yağlı güreşleri aynı öneme sahiptir. Anıt Kent Edirne'de en eski geleneksel güreşimizin sürdürülebilir olmasında tarihimize saygının göstergesidir. Kirkpinar tarih boyunca Türklerde spor geleneğinin en önemli göstergelerinden biridir. Güreş Türkler'le beraber başlamış, dünyanın en eski sporudur. Türk güreş tarihi Kirkpinar'dır. Kirkpinar bir çok devletin kuruluş tarihinden daha

eski bir organizasyondur.

Edime'nin Türkler tarafından alınmasından sonra Kaleiçi'nde kurulan Güreşçiler tekkesi (Küstigirama) altında bir spor akademisiydi. Burada güreş, ok-yay çekme, cird spor yapımıydı. Trakya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu da bu akademiyi tarihsel perspektif içinde incelemek amacındadır. Yüksekokulumuz Kirkpinar ve yağlı güreş geleneğimizi bilimsel yaklaşım içinde incelemekte, yüksek lisans ve doktora öğrencileri tez çalışmaları için Kirkpinar'ı da almak tadır.

Üniversitemiz bünyesinde bulunan 11. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi'nde Ruh Hastalıklarını Readaptasyon Demeyi'nce 30 Haziran 2000 tarihinde Darüşşifa'nın yıllar önce verdiği hizmetleri sembolize eden Psikiyatri Tarihi Bölümü açılacaktır. Bu açılışın tarihimizi yaşatan ve günümüze taşıyan Kirkpinar etkinlikleri programına yer almasından ayrıca

ca büyük bir mutluluk duyuyoruz.

Üniversitemiz Kirkpinar Yağlı Güreşleri'nin gelişimi ve Kirkpinar Senlekleri'nin festival ve fuara dönüşümü ile üzerine düşen göreve hazırız.

Bu yıl 639.su düzenlenen Kirkpinar güreşlerinin tarihi dokusu içinde yaşanması arzusu ile güreşçilerimize başarılar dilerim.

Prof. Dr. Osman İnci

Trakya Üniversitesi Rektörü

Kirkpınar'ın tarihçesi

Bu yıl 639. yapılan Kirkpınar Yağlı Güreşleri'nin başlangıcı hakkında değişik anlatımlar olmakla birlikte doğruluğuna inanılan öyküsü şöyledir;

1300'lü yıllardan beri yapılmakta olan yağlı güreşin doğuşundan bugüne bir göz atalım:

Yıl 1346 günümüzden tam 654 sene önce Orhan Gazi'nin kardeşi Süleyman Paşa Rumeli kuşatma hareketına yanındakı 40 cengaverle girişmiş ve Bizanslılara ait Domuz Hisan'na yaptığı baskınla ele geçirmiştir. Bu olay bir bakıma Kirkpınar'ın doğuşu olmuştur.

Çanakakale'den Rumeli'ye geçen 40 cengaver Bizanslılara ait Domuz Hisan'na yerleştiikten sonra takviye kuvvetlerin de gelmesiyle ele geçirilen öteki hisarlarla da sığamayan cengaverlerden

40'ı Edime'ye yönelen kuvvetlerin öncülüğünü yapar. Her biri bir bakıma bir başpehlivan gibi görünen yiğitlerimiz hermola sırasında güreş tutarak vakit geçirirler. Yiğitlerimiz Edime yakınlarındaki Ahırköy'e geldiklerinde buradaki molada da yine güreş tutarlar.

Daha önceki güreşlerinde de yenemeyen Ali ve Selim adındaki iki kardeş burada da finale kalmışlar, bütün gün güreşmelerine rağmen yine de hiçbir dize gelmemiş yenisememeleri üzerine mum ve fener ışığında gece de güreşe devam etmişler yorgunluktan kalpleri o kadar hızlı vuruyormuş ki çelik gibi vücutları tırmıyormuş. Gece yansına doğru nefesleri daralmış, güreştikleri yere çökerek can vermiş, şehit olmuşlar. Arkadaşları onları aynı çayılıkta bir incir ağacının altına gömdükten sonra akınlara devam ederler.

Edime fethedilip Osmanlı Devleti'nin merkezi olduktan sonra 40 yiğitten sağ kalanlar arkadaşlarına iyi bir mezar yapmak için Ahırköy'e giderler. Arkadaşlarını gömdükleri incir ağacının altında ve yanlarından punarların fişkırdığını görmüşlerdir. Bunu gören ve duyan yöre halkı, onların erenlerden olduklarına inanırlar ve yöreye Kirkpınar adını verirler.

Köy halkı burada güreş tutan 40 yiğidimizin hatırasını sonsuza dek yaşatmak için daha sonraları her Hidrellez'de güreşler düzenlemeye başlar.

Geleneksel Kirkpınar Güreşleri düzenli bir şekilde iki kardeş yiğidimizin er meyanında şehit düşmelerinden 12 yıl sonra 1361'de başlar. Ahırköy'ün sınırlarımızın dışında kalmayısıyla Kirkpınar güreşleri 1915'ten beri Edime'de yapılmaktadır.

Edirne'de belirli günler

Edirne/Merkez **Tarihi Kirkpınar Güreş Şenlikleri**
(Haziran sonu-Temmuz başı arasındaki 3 hafta içindeki bir hafta)

Hidrellez ve Kakava
5-6 Mayıs)

Uzunköprü

Kurtuluş Günü (25 Kasım)

Uzunköprü

Dalılık Eğlenceleri
(6 Mayıs'ı takip eden ilk pazar günü)

Kurtuluş Günü (18 Kasım)

Keşan

Dalılık Eğlenceleri
(6 Mayıs'ı takip eden ilk pazar günü)

Kurtuluş Günü (19 Kasım)

Enez

Enez Balık Festivali
(Haziran ayı ilk haftası)

Kurtuluş Günü (24 Kasım)

İpsala

Hayvan ve Emtia Panayırı
(25 Ağustos)

Kurtuluş Günü (20 Kasım)

Meriç

Dalılık Eğlenceleri
(Mayıs ayının ilk haftası pazar günü)

Mayalar
(Haziran ayının ilk haftası pazar günü)

Kurtuluş Günü (19 Kasım)

Havsa

Sonbahar Panayırı
(Eylül ayının içinde)

Kurtuluş Günü (23 Kasım)

Lalapaşa

Kurtuluş Günü (27 Kasım)

Süloğlu

Kurtuluş Günü (22 Kasım)

Edirne mutfağı

Mürşerf Gizerler
Uzman-Biyolog

Giris:

Tarihimizde özel bir yeri olan kentimiz, tarihi ve mimari dokusıyla ve değerleriyle, özgün yerini muhafaza etmekte olup, coğrafi ve sosyo-ekonomik yapısı itibarıyla de mutfağı zengin türlere sahiptir.

Kentimizin en eski halkı Traklar sonundan gelen Odrisler olup, Odrislerin Meriç ve Tunca imkânlarını birleştirği bugünkü Edirne'nin bulunduğu yerde İ.O. V. yüzyılı sonunda yerleştileri IV. Yüzyılda kentin Makedonyalıların egemenliğine girdiği ve 1361 tarihinde Osmanlıların fetihne kadar geçen yüzyıllarda ise Galatların akınına uğrayıp, Roma ve Bizans İmparatorluklarının egemenliğinde bulunduğu, Bulgar, Peçenek ve Venedik istilalarını yaşadığı birçok tarihi araştırmaların sonuca yayınlanan yazılı kaynaklarda yer almaktadır.

Üslusumuz geçmişini olan Osmanlılar Orhan Bey 'in oğlu Süleyman Paşa'nın Rumeli'ye geçişiyle (1354) da bölgede etkili olmaya başlamışlardır. 1361'de Edirne'nin alınması ve 1368 yılında ise Devlet Mervezi ilan edilmesi ile yöredeki yerleşik düzene gerekirdiği idari yapılandırmalarda meydana gelmiştir.

Daha sonralları Balkanlar'daki fetihler sırasında bu topraklara Anadolu'dan konar göçer Türk öymekleri, Yörekler getirilip yerleştirilmiş, verilen topraklarda yaşamları sürdürmeleri sağlanmıştır. Böylece bularlarda da ziraat ve tarım ile el sanatlarının

Çiğer sarma

gelişmesi 19. Yüzyılın ikinci yarısına kadar ihtiyacı karşılayacak düzeye ulaşmıştır.

Genel olarak mutfağımız, karakteristik yapısı itibarıyla tamamlan ekonomik yapı, coğrafi bölgelere göre çeşitlilik, ailelerin sosyal ekonomilerin yapıları farklılık, tarihte birlikte yaşama zorunluluğundan doğan başka kültürlerden etkileşim, dinsel yapı ve normal ve beslenme alışkanlıklarından cinsiyet farklılaşmaları ile yoğunluklu biçim almıştır.

Kentimiz mutfağının da bu özelliklerini içinde fazlalıkla Balkan ülkeleri mutfağı ile etkileşimleri bulunmaktadır, ancak daha çok etkilendiği yönünde örnekler çoğulmaktadır. (Bu konu ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır.)

Kırsal Kesim-Yemekler ve Geleneklerde Yemekler

Gelenekle tarım ile uğraşan kırsal kesimimizde geçmişimizden itibaren hamur işleri ve av etleri ile yapılan yemeklere rastlanmaktadır. Sinanköy, Demirköy, Hacıdanışment, Hamzabeyli, Vaysal, Koruköy, Büyüldöllük, Hülüci (yünlölce), Çömlekçipınar, Değirmenyenköy, Bölükgedelli, Keşan Şabanmerra, Danışment, Enez, Çeribaşı, Büyükeven civarında yapılan söyleşilerde yapılmı, malzeme ve kullanılan kapakçaklar itibarıyla ortak özellikler kapşayan yöre yemekleri çok çeşitli olarak sofraları süslemektedir.

Bunlar sırasıyla;

Ekmeleler: Avlularda halen var olan odun ateşi ve kızdırılan fırınlarda pişenler somun tabir edilen akbaşak buğdaylardan yapılan ekmeleler, ancak ne yazık ki akbaşak buğday üretimi yok edince kadar az.

70 yaşın üzerinde söyleştığımız insanımız "Gelin yanıya gibi kızarmış" somunları halâ fırınlarında pişirmekten son derece memnundur.

Ayrıca mısır ekmeği, çerepne denilen toprak tepside pişen ekmeleler, çörekler, nohut mayalı ekmeleler, yokluk zamanlarında cavar ve yulaf ekmeleleri halâ hatırlarda sıcak tutuluyor. Zaman zaman yapımlı devam ediyor.

Kış hazırlıklan mutlakla yapıyor, bol yumurtalı hamurlardan yapılan kesme makamlar, kuskuslar, fırınlanmış yufkalar, fırınlanmış yufkanın pişirmesi sonucu tereyağı ile yağlanmış hali "Güvel Utandır" ifadesiyle yenirken kaşıktan kayıp elbise üzerine düştüğü hoş bir şekilde ifade edilir.

Çorbalr: Başta ince elekten lenmiş bol başak hiberi tarhana başta geliyor. Umac çorbası, sıtlı ve ekşili umacı kesme çorbalr. Papara çorbası, kalba çorbası da sıkça yapılan çorbalardan. Yumurtla ile terbiyelenmiş şekli ile düğün çorbası düğün ve demerlelerin vazgeçilmez sıcak içeceği.

Etli yemekler: Koyun eti yöremizden genellikle Kurban bayramlarında yemeklere malzeme oluyor. Daha çok ilk baharda "Süt Kuzusu" tabiri ile kuzu etinden kap-

Lutuka

maları görüyoruz. Kapama arpacık soğan veya yeşil soğanlı olarak yapılır. Arpacık soğan ile yapılanın içine kabuğu soyulmamış diş sarımsak da pişirimi esnasında katılması lezzeti çeşitlendirmektedir.

Koyun etinden "Kara kavurma" kurban bayramlarının ilk gün yemeği. Sebzeli olarak "Lahana Sarması" koyun eti ile yapıyor.

Giüz zamanı üzüm ile yenmesi gerektiği özellikle belirtiliyor. Yine Kurban Bayramlarında yapılan boyut eti tatlısı "Gerda niye" kent mutfağında görülüyor. Köylerde bilen yok gibi. "Pirinçli güveç" kuzu eti ve koyun eti ile yapılır. Kuzu çiğeri ile yapılan köyde "Çiğeri Pirinç Yemeği" kentte "Çiğer Sarma" adı ile biliniyor. Yazılı kaynaklarda ise saray usulü "Çiğer sarma" ve "Çiğer Mücmeni" adlandırılır.

Kapakmalar kuzu etinden başka yabani tavşan eti ile de yapılır. "Tavşan Kapama" "baş yemek adeta. "Tavşan Dolma" "Tavşan Çiğeri"nin yapıldığı 70 yaşın üzerindeki Zeynep teyzelerin, Habibe Nineni, Hafize Hanımın, Azime Gelinin; "anam çok güzel yaptı, nimen kapamaya kızılık atardı, kapagı hamur ulı kapatılan tencere-nin tıktısı komşudan duyuldu" ifadeleri de geçmişe özlemi yansıtır.

Hamur işleri'ne gelince: peynirli alt üst börekleri, bulgurlu kol börekleri, pazlamalar, katmerler, gözlemeler, soğan börekleri, aktımlar da "sımlı gençlere yapması çok zor geliyor be evladım" diye yakınlarda da ekşiyi hatırlanmamı memnuniyetinden başka bir şey değil.

Kaçamak-Bulamacı-Mısır Karması-Nışasta Bulamacı Papara ise "fiğ kutik ve yokluk zamanlarında "çokşukan doyurmak için yapılır" deniyor, ancak tereyağı, süt ve bal ile yapılan ve doyumluklulan

Gerda niye Tatlısı

Bulgurlu-Ekşimekli Kol Böreği

lezzetini hissetmemek mümkün değil.

Av ördüğü ile yapılan mantırlar "Kandil-i Mantı" "Kuru Mantı" ve aldıkları şekilleri göre isimlendirilen kulak, kocakulak, Batı Trakya Göçmenleri, Tatar Türk Göçmenleri'nin yapıtları kaşık börek çorbaları, pırhu, tatar böreği, kundim, köbete, kartalca, etlik erik yemekleri hep unlu mamuller.

Tatlı ve helvalar; Pekmez ile yapılan helvaları, süt ile yapılan irmik helvası, nişasta helvasından halen söz edilmesi çok güzel. Yine bal ile yapılan "Balbaşı" (Kestane kabuğı reçeli üzüm pekemezi, pancar pekmezi, erik pekimeleleri hep yöremizin güzel ürünleri.

Turşular; Patlıcan turşusu, sıtlı turşu, ahlut turşusu geçmişten günümüze aynı özellikleri ile sofraları halen süslüyor.

İçecekler:

Kırsal kesiminde başlıca içeceği tartadan yapılmış yayıkta dövülmek tereyağı çıkartılmış ayran, sıcak yaz ünlründe içilen başlıca içecek. Aniden gelen konuklar için ise çöilde serap görmek gibi heyecan verici.

Bağ bozumu zamanı üzüm ve hardaldan mayalanmaya bırakılan tahta fiğıldardan yapılan **Hardaliye**, Kırsalsalıh ve Yeniköy'de halen yapılmakta.

Kurutulmuş çekirdekli meyvelerden yapılan ho-

şaf lar ise ramazan ayının şahur sofralarının kış içeceği.

Köymüş mutfak malzemeleri ve kapakçaklar

Toprak kaplar: Çömlekçipınar köyünde sonbaharda kadınların topraktan kap kapakçak yapıp mutfaklarında kullanıyorlar.

Bunlar;

Dağar (küp) ekşimik kavanozu, fita (su testisi), ıbrık, kıvrık (yılan kulplu su testisi), kuru katık çömleği, çerepne (ekmek pişirilen tepsi), kümbet (topraktan yapılmış sopa), niren (küçük testi, banter (testi), çanak, çirne (toprak güveç) çukaca (toprak tencere).

Bakır kap kakacalar: Aşırma (bakraç), çanga (küçük bakraç), çanka (büyük bakraç), çingil (bakır kulplu helke), çumbul (maşrapa), döndürme (büyük testi), ıbrık, kana (sıtlıh), maşrapa, karavana, sahan, savacık (su bardağı), savut (bakır su tasi), sıra tavası, tutanka (kulplu ıbrık).

Aşaptan yapılanlar: Hardaliye fiğısı, küçük fiğı, yastı ağaç (hamur tahtası), bodu (su testisi), çarpak (tahta maşrapa), gotu (su testisi), çömce (keçpe), fedire (tahta bakraç), gübü (yayık), helke (süt sağma kabı), kaduz (ağzı geniş dibi dar fiğ), kırpaç (fiğı), mutun (yayık, gübü), şapşak (maşrapa), takatuka (havan, dövmeç), yemek mahfazası (ışlenmiş süslü deriden, yemekleri öreterek nakle yaranan çanta).

Yöremiz Edirne Mutfağı'na aynen kurulmuş şekli ile gösterime hazır.

Yağlı güreşin vazgeçilmez ögesi Davul - Zurna

Erdoğan SEZGIN

Davul ve zurna ekipleri "Er Meydanı"ndaki yağ ve su kazanlarının hemen hizasında ve biraz yanda çalışırlar. Kirkpınar'da davul ve zurnacılar "Açık arturma" ile bu görevi alırlar. Dünyada yağlı güreş gibi "müzikle" yapılan spor yarışması "yok" dedecek kadar azdır. Son dönemlerde nit-mimnastikle buz pateni gibi gösteri-

ler de müzik eşliğinde düzenlenmektedir. Özbekler de müzik eşliğinde güreşirler. Davul ve zurnacılar, atalarımızdan bizlere yadigar kalan pehlivanlık ve cenk havaları ile hem seyircileri, hem de pehlivanları coştururlar. Pehlivanlardan biri yenici bir oyuna girdiği zaman, tempoyu hızlandırırlar ve böylece hem sporcuyla hız vermeye çalışır, hem de seyircilere heyecan verirler. Bu hızlı tempoya "Cangarbi" adı verilir. İşte, bundan sonra zurnacılar tiz bir sesle bu ilanı ederler. Ardından tempo yine yavaşlatılır. Mehter lisanı ile bir davul ve bir zurnadan meydana gelen bu gruba "kat" denir. Kirkpınar'da her yıl 15 "kat" davul ve zurna ekibi görev yapar.

Dünyada en güzel davul-zurna Kirkpınar güreşleri esnasında çalınır. Meşhur zurnacı Emin de "Er Meydanı"nda kendisini tanıtmış bir müzisyendi. Zurnacı Emin'den sonra Kirkpınar'da zurna çalarak nam salan müzisi-

yenlerin başında Osman Zurna'yı sayabiliriz. Osman Zurna, ekip başı olarak çalışırdı. Oğlu Faris de şimdi babasının yolunda yürümektedir.

Davul ve zurnacılar "güreş"i de çok iyi bilirler. Kirkpınar'ın tarihinde, davul ve zurna çalarken er meydanındaki güreşçilerden birine "işaret" verdikleri öne sürülen ekipler vardır. Meşhur Kel Aliço, Plevneli olduğundan, Kirkpınar'da görevli müzisyenler pek yakından tanır, onlar da kendisini çok severlerdi. Bu nedenle de, güreşler sırasında, Aliço'ya davul ve zurna ile karşılıklılaşmakta olduğu rakibinin zayıf tarafını anlatırlarmış. Aliço da davul-zurnanın dilinden iyi anlar ve rakiplerini mağlup ederken, bu ekibin verdiği "köpü"dan da faydalanmış.

Türkler; Milattan önce 400 yıllarında da davul ve zurna çalmaktaydı. İslamiyetin kabulünden önce davulun adı "Tümprik", zurnanın adı ise "Yırağ"dı.

Orhan Yazıtlan ile Kaşgarlı Mahmut'un Arapça açıklamalı "Türkçe Lügatları Divanı" adlı eserinde bu iddialar doğrulanmaktadır. Bunların yanında Fars ve Çin kaynakları ile Fari ve Harezmi gibi bilginlerin musiki üzerine olan yazıları bu gerçeği anlatmaktadır.

Süleyman Peygamber zamanında da, günümüzden 5 bin yıl kadar önce, Yahudiler zurnayı bilip çalmaktaydı. Yahudi tapınklarında çalınan zurnanın adı "Halil" idi.

Osmanlı ordusunun her sınıfında yaya, atlıda her bölükte "Mehter takımı" bulunurdu. Mehter, sivil hayata da girmişti ve her kasaba ve köyün "Mehter Takımları" kurulmuştu. Hatta Mehter Bölükleri'nin Avrupa musisiine geçici etkileri olmuştur. Beethoven'ın dokuzuncu senfonisinin bazı bölümleri, Mozart'ın "Türk Konçertosu" adı verilen keman konçertosunun son bölümü ve ayrıca çeşitlenmiş klavye sonatının "Ronda alla Turca" bölümü davul dümlüklerine, sağ el melodisini de zurna sesine benzetmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda Mehterhan Kurumu 1820 yılında kaldırılmıştır. Eski Yunan Tapınak Musikisi'nin dışında, zurnayı andıran "Sulos", şarap tıh "Dionizos"un sim-

gesiydi.

Hint davuluna da "Tabla" adı verilmiştir.

"Zumada peşrev aramamız, ne çıkar sa bahtına" denilmesine rağmen Kirkpınar güreşlerinde zumada peşrev aranır. Kirkpınar'da yıllarca "Kat başlığı" yapan Osman Zurna'dan dinlediğimize göre; güreşin başındaki eşlendirmeler sırasında Hızır "Huzur" havaları çalınır. Meşhur pehlivan Adalı Halil'e (Abdülhalil) ithaf edilen "Adalı Havası" ayrıca "Selanik Dağı" adı havaları vurur. Güreşler sırasında da Cengavi havaları çinilir. Cırcıca Cenk Havası ve pehlivanlara "sinyal" verilir. Adeta altıktı pehlivana "Dikkat et!", üstekine de "Kaçırma!" demek isterler. Karakucak'ta, Adana dolaylarında davul-zurna "Koroglu" vurur. Antalya Elmalı'da güreşlerden önce "Yürük Ağzı" çalınır. Pehlivanlar kapıştıklarında davul-zurna susar. Buna da sebep, pehlivanları pırleyle başbaşa bırakmak için Antalya'da Elmalı'da süsün davul-zurna Edirne'de vurur. Davul pes perdeden vururken, zurnacılar "tiz" perdeden dem tutarlar. Kirkpınar'da müzisyenler, kule hakemlerinin işaretleri üzerine susarlar. Bu işaret bazen cazgir tarafından mikro-

fonla "davulcuları" şeklinde seslenme ile veya kule baş hakemince çalınan "zil"le yapılır. Bu sessizlik sırasında başhakem meydanındaki kapışmalarla ilgili herhang bir karar açıklar. Ardından verilen ikinci bir işarette davulculara "çal" denir. Cazgir "davulcuları" ikazı ile müziği bir süre ara verdirirse, konuşmasını tamamladıktan sonra yine mikrofondan onlara "çal davulcu" diye seslenir.

Davulla ilgili olarak bir de "Davulun sesi uzaktan hoş gelir" tabiri vardır. Bu söze rağmen davul sesini yakından dinlemekten son derece hoşlanan kişiler de vardır. Bunların çoğunluğu güreşleri davul-zurna ekibine yakın bir yere kurularak seyredirler. Müzisyenler tarafından tanınmış olanlar da kapışmalar sırasında onları aralarına girerler. Bu bir nevi masafir olma anlamına gelir ve zurnacılar, kendilerine gelen misafirlere sandalyelerini verirler. Bu yakından davul-zurna dinleme sırasında er meydanında kapışmalar sürdüğünden müzisyenlere para vermek ayrı sayılır. Asıl bahış güreşlerden sonra takdim edilirse daha makbule geçer. Bahış, zurnanın deliğine sokulur. Zurnacı da aldığı bahışçı ekip başına teslim eder.

Edirne'de unutululan sektörler, sanatlar

Deva-i misk şekerlemesi

"Edirne'nin meşhur padişah yadigarı" olarak nitelendirilir. Edirne denince akla gelen isimlerin başında yer alır. Rumeli menşeli, hoş rayıhlı, şifalı gıda anlamında geleneksel şekerleme, tatlı çeşitleridir.

Saray çevrelerinde çok rağbet görmüştür. Edirne'nin Payitaht oluşuyla üni daha da artmıştır. Ustaların formülünü bir sır gibi saklarlar. Orjinalinde bitki kökleri, şeker, misk, 41 çeşit baharat, dövülmüş fındık içi veya ceviz içi ve yumurta akı olduğu bilinmektedir. Ana maddesinin 41 çeşit baharat ve doğal maddeler olması nedeniyle tat ve şabasının arttığı bilinmektedir.

Günümüzde ise, imalatındaki ana madde şekerdir. Bunun yanında su, glüköz, gıda mayası, yumurta akı ve 5-6'ya geçmeyen baharat

çeşitleri ile sınırlandırılmıştır.

Badem ezmesi

Günümüzde Kooperatif Evleri, Binevler, Kutlubaş... olarak bilinen semtlerin 25-30 yıl önceye kadar bademlik ve kirazlık olarak bilinen, halkın üzüm bağlarının olduğu alanlardı. Bu yerler haricinde Edirne genelinde badem ağaçlarından oluşan bahçelerin çokluğu 1965-1970'lere kadar gözle görülmüş derecede fazlamış. Bu nedenle halk bademi kuru yiyecek şeklinde, şekerlemesini de yaparak değerlendirdi.

Badem, ağaçtan toplandıktan sonra kabukları ve zarını soyulup, havanda dövülerek hamur haline getirilir. Hamur haline getirilen badem içine şeker ve yumurta sarısı ilave edilerek, uzun süre karıştırılarak yapılır.

Mis Sabunu

Tadına da doyum olmaz.

Fakat, artık Edirne'ye özgü olmaksızın tamamen uzaklaşmıştır. Badem üretimini yoğun olduğu Anadolu ve Ege illerinde de üretimi yapılmaktadır.

Mis sabunu

Sabun ve çeşitli esansların karışımından, el ile imal edilmektedir. Çok güzel bir kokuya ve görünüme sahiptir. Genelde meyve çeşitlerinin, sabun şekilleri yapılmaktadır ve orijinal meyve ile ayırtılması zor olabilmektedir. Knc ve sabırlı bir işçilik ister. Günümüzde bu işle uğraşan kimseler 2-3 kişi olarak sayılabilmektedir. Edirne'ye özgü olan bu sanat dalı da yok olmak üzeredir.

Mis sabunu malzemesi

1. Yapılacak meyvelere kadar piyasada satılan sabunlardan alınacak (bir kalıp sabunu, orta boy bir meyveye yeter).

2. Sabunların eritilmesi için eski bir kap.

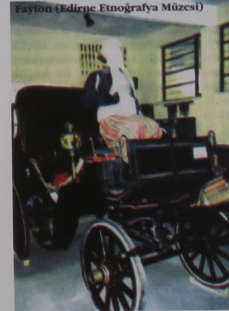
3. Sabunu eritemek için kızgın bir ateş.

4. Yapılan meyveleri renklendirmede kullanılan çeşitli boya.

5. Sabuna koku vermek için gül yağı.

Yapılışı:

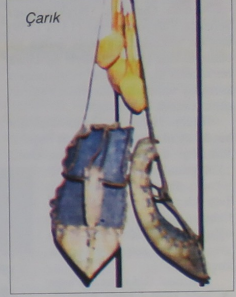
Çarşından alınan sabunlar eritilir. Sıvı haline getirilir. Sıvı hale gelen erik ateşinde indirilir. İçine birkaç damla gül yağı

Fayton (Edirne Etnografya Müzesi)

Koşumculuk Aletleri

Çarık

konduktan sonra soğumaya bırakılır. Hafif sıcakta hamur iyice yoğrulur. Bundan sonraki iş el maharetidir. El mahareti ile yapılan meyveler boyanır ve satışa hazır olur.

Koşumculuk

Koşum, araba, saban, pulluk vb. bir araca koşulan hayvanın kayış takımıdır. Deriden, çoğu zaman da ağaç ve metalden yapılmış bir donanımdır. Temelde 21 ayrı kısımdan oluşur. Bunlar, 1- Tepelik, 2- Almsak, 3- Gözlük, 4- Şakaklık, 5- Burunsaklık, 6- Gem, 7- Boğazaltı, 8- Hamut, 9- Çeki kayışı, 10- Göğüslik, 11- Bilezik, 12- Kolon, 13- Karnal-tı kayışı, 14- Çeki kolu, 15- Paldım, 16- Kuyrukaltı kayışı, 17- Dizin, 18- Kalça kayışı, 19- Kuskun, 20- Eyerçik, 21- Sirt kayışıdır.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında ordudaki atlar için yapımı başlatılmış, yeriçerilerin göreve başlanmaları ile yapımı hızlanmış halkın da ihtiyacı olduğu için yapımı daha da önem verilmiştir. O yıllarda en güzel koşum takımlarının, boyama ve tahta işleme sanatlarının da kullanılması ile Edirne'de yapıldığı ifade edil-

mektedir. 1970'lere kadar yapım sürmüştür. teknolojinin ilerlemesi ve özellikle araba sanayinin doğuşu ve gelişimi ile yok olmaya başlamıştır. günümüzde "at arabası" olarak ifade ettiğimiz arabaların minyatürleri, Edirne'mizin çeşitli yerlerinde sergilenmektedir.

Çarık yapımı ve tabaklama

Kullanımı yüz yıllar öncesi başlamıştır. Çok eski yıllardan beri kullanılmamasına ve imaline karşın, ticareti 1970'li yıllara kadar devam etmiş ve 70'li yıllarla birlikte de bitmiştir. 1970'li yılların başlarında

halk arasında "kara lastik" diye bilinen, fabrikasyon naylon ayakkabıların çıkmasıyla, yapımcıları ve satıcıları azalarak kaybolmuştur.

Yapımı: Kesilmiş olan manta, inek, dana gibi hayvanların yüz-

müş derilerinin iç kısmı bolca tuzlanarak kuruması sağlanır. Sonra kılı kısımları şaplanarak veya kirece yatırılarak, deri kıldardan temizlenir. Buna "tabaklanma" denir. Bir ayığı sarıcağ büyüklükte, dik-dörtgen şekilde kesilir, dikilir. Etrafında ip geçirilerek, ayağı giyilen çarık haline dönüşür.

Çarık Aletleri

Türkler Rumeli'de

Kirkpınar güreşleri, Türkler'in Rumeli'ye ayak basmasıyla başladı. Rumeli fatihleri olarak anılan Osmanlı Başkomutanı Şehzade Süleyman Paşa (1316-1359) Rumeli yakasına ilk ayak basan ve oralarında ettiği fetihlerle şanlı olan bir askeri ki, Kirkpınar'ın destanlara karışmış tarihinde Süleyman Paşa'ın söz etmemek imkansızdır.

Nülüfer Hatun'la, Orhan Gazi'nin büyük oğulları olan Süleyman Paşa, 1. Murat'ın ağabeyiydi. Orhan Gazi, 1324 yılında tahta geçince Süleyman Paşa'da veliaht oldu. Tam 35 yıl bu makamda kaldı. Orhan Gazi, bir süre sonra da oğlunu başkomutan yaptı ve bu görevi hiçbir zaman da ondan almadı.

Şehzade Süleyman Paşa ilk defa 1349 yılında Bizans'a yardım etme üzere 20 bin kişilik bir Türk ordusunu başında Rumeli'ye geçti. Yamanın 22 savaş gemisi vardı. Sırlar'ın almak üzere oldukları Selanik'i bağlaşıp Türk-Bizans ordusu kurtardı.

1352'de 10 bin kişilik bir Türk Birliği Rumeli'ye geri geçti. Dimetoka'da Sırlar'la Bulgarlar'ı yendi. Bu bölgeyi Bizans'a verdi. Türk askerleri Balkanlar'da büyük hayranlık uyandırdı. Süleyman Paşa, durumun iyice olgunlaştığını görünce 1354'te büyük teşebbüsüne başladı. Az ama pek seçkin bir kuvvette Çanakkale Boğazı'nı geçip Gelibolu Yarımadası'na çıktı.

Türkler böylece ilk defa fetih sıfatıyla Avrupa topraklarına ayak basmış oldular.

Süleyman Paşa'nın fetihlerine kardeşi Murat Bey (1. Murat) de katılıyordu. 1357'de Lüleburgaz ile Çorlu'yu Murat Bey aldı. Böylece Gelibolu Yarımadası gibi çok stratejik bir bölge tamamen alınmış. Çanakkale Boğazı'nın iki yakası da ele geçirilmiş oluyordu. Bizans artık güneyden, doğudan olduğu gibi batıdan da çevrilmisti.

Süleyman Paşa, taşlık bir bölgede

avlanırken atının ayağı kayınca yere düşüp başını taşla çarparak öldü. Boları'a gömüldü ama büyük bir askeri komutan olduğu kadar Türk güreşine yaptığı hizmetleriyle de ölümsüz kahramanlar arasına karıştı.

Rumeli'de ilk defa Süleyman Paşa'nın komutasındaki Türk askerleri güreştiler. Türk askeri ilk defa 1349 tarihinde Rumeli'ye ayak bastı.

1349'larda Sırlar'ın işgaline son

verme üzere Selanik'e doğru yol alan Türk askerleri, bir Hidrellez günü Edirne yakınlarındaki Ahir Köy'de konaklar. Pehlivanlık Türkler'de hem bir gelenek hem de savaş hazırlıkları olduğundan kırk yiğit 1349 yılının Hidrellez'i'nde güreşe başlar. Güneş batarken kapışmalarla son verilir ve kırk yiğit de bulunuldular yere düşerek son nefeslerini vermişler. Şehit oldukları yere de gömülmüşler. Ertesi gün bir de bakmışlar ki her yığının can verdiği yerde bir pınar fışkırmış. Bunun üzerine oraya Kirkpınar adı verilmiş ve her yıl Hidrellez'de burada toplanarak güreşin adeti yerleşmiş.

Biz Türkler'in yaşantılarında "Kırk yiğit", "Kırk incekiz" ve "Kırklar" önemli yer alır.

Türk hanlarının yanında, onun emirlerini uygulamak için "Kırk yiğit", eşi hatunun yanında da hizmetini görmek için "Kırk-Incekiz" bulunurdu.

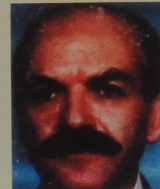
Bilindiği gibi "Kırk" kelimesi aynı zamanda Türkçe'mizde çokluk belirtisidir. Kirkpınar, Kırkağaç, Kırkküp, kırkının da kulpı kırk küp, Samısığır gelin etmişler kırk gün kokusu çıkmamış, Kırkharamiler, Kırkayak (Çokayak) ve kırk gün kırk gece

gibi tabirler dilimize yerleşmiş deyimlerdir. Kirkpınar kelimesinde bir çokluk belirtisi olduğunun sezilmesine rağmen, "Kırklar" aynı zamanda "Azizler" anlamına da gelmektedir. Unutulan eski tabirlerden "Kırklara karışmak", "Evliyalar arasına girmek" manasınadır.

Kirkpınar'da yapılan güreşlerin ulviliği, burada son nefeslerini verinceye kadar güreşenlerin şehit olarak ölmeler arasında yer almaz. dolayısıyla "Kırklar Pınarı" veya o yörede çok sayıda suyun akması olduğunu vurgulamak için aynı zamanda "Çeşme" anlamına gelen "Pınar" kelimesinin kullanılarak "Kirkpınar" olarak adlandırılmış olduğunu düşünebiliriz. He ne olursa olsun, Süleyman Paşa'nın komutasında Rumeli'ye ayak basan ilk Türkler arasında yer alan yiğitlerin, hiçbir şekilde anlaşılma güreşe yanaşmadın, ölüncüye kadar güçlerini denemeleri, birbirlerine denk bu yiğitlerin emsalsiz bir mücadeleden sonra son nefeslerini veremeler, onların birer güreş şehidi olduklarını bir işaretidir.

Osmanlı kültüründe Edirne

Edirne, Türk-Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa kıtasındaki ilk payitahtı ve şimdi Türkiye Cumhuriyeti'nin yalnız bu kıta üzerindeki toprakı bulunan üç ilinden birinin merkezidir. 700 yıllık Osmanlı Devleti'ne 92 yıl başkentlik yapmış Edirne 1363 yılındaki Sırsındığı Savaşı ile büyük önem kazanmış, Osmanlı Devleti'nin İmparatorluğu geçiş sürecini bütün bir kent olarak da tarihteki yerini almıştır. Coğrafi konumu nedeniyle, XIV. yüzyılda Osmanlı'nın Anadolu'dan Balkan Yarımadası'na geçişleri sonucu Edirne, geçmiş devirlerinden farklı bir duruma gelmiş, uzun tarihi boyunca batıdan gelen istilalara karşı başları ile karşı koymuş ve imparatorluğa fetih projelerinin hedefi ile ilgili olarak, 1920 yılında Yunanlılara işgal edilmiş, Milli Mücadele sonundan kanatlan "Büyük Zafer" sonrasında imzalanan "Mudanya ateskesi"nden sonra, Türk ordusu 25 Kasım 1922'de Edirne'ye girmiştir. 24 Temmuz 1923'te imzalanan "Lozan Antlaşması" ile de Karaağaç mahallesinde 15 Eylül 1923 yılında Türk topraklarına katılmıştır. Bu önemli olayı vurgulamak içinde Trakya Üniversitesi'nce bu bölgeye Lozan Anıtı yapılmıştır.

Gür KARASU
Edirne İl Kültür
Müdürü

1745'de çıkan yangın ve 1751'deki deprem pek çok binanın yıkılmasına neden olmuş ve bu süreci hızlandırmıştır. 1801 ve 1806 yıllarında II. Selim'in Rumeli'de Nizam-ı Cedid adı verilen yeni orduyu çekemeyen Rumeli ayan ve derebeyleri iki defa ayaklanmış, bu olaylar tarihi "Edirne Kiyamı" olarak geçmiştir. 1828-1829 ve 1878-1879 Osmanlı-Rus savaşlarında Edirne Ruslar tarafından işgal edilerek yakılmış, yıkılmıştır. 1912 yılında Şukri Paşa'nın 160 gün süren kahrnamaca savunmasına karşın, Edirne Bulgar ve Sırlar tarafından 1913 yılında işgal edilmiş ve Londra Antlaşması ile Bulgarlara verilmiştir. Kültür Bakanlığı'nca yaptırılan Balkan Harbi Şehitliği azı şehitlerin vatan ve zilerimizin anıldığı kutsal bir yerdir. Edirne son olarak 1920 yılında Yunanlılara işgal edilmiş, Milli Mücadele sonundan kanatlan "Büyük Zafer" sonrasında imzalanan "Mudanya ateskesi"nden sonra, Türk ordusu 25 Kasım 1922'de Edirne'ye girmiştir. 24 Temmuz 1923'te imzalanan "Lozan Antlaşması" ile de Karaağaç mahallesinde 15 Eylül 1923 yılında Türk topraklarına katılmıştır. Bu önemli olayı vurgulamak içinde Trakya Üniversitesi'nce bu bölgeye Lozan Anıtı yapılmıştır.

Bu yıl 638'incisi gerçekleştirilecek Kirkpınar Güreşleri'nin, Edirne kültür ve sporunda ayrı bir yeri vardır. Geleneksel Türk sporları içinde en sırada yer alan ve yağlı güreşle gelenekselliklerini sürdüren bir spor türüdür. 1361 yılında Türk akıncılarının yaptıkları savaşlar sırasında, mola esnasında zamanlarını değerlendirirken amacıyla yaptıkları bir spordur.

Edirne'nin tarih boyunca geçirmiş olduğu olaylar içinde, çirak aşısı tıp tanhımızdeki en önemli bir olaydır. 1717 yılında, İngiliz elçisinin eşi Lady Montague, İngiltere'deki bir arkadaşına yazdığı bir mektupla bu uygulamayı duyurmaktadır.

Edirne şairiyle, ressamı ile, heykeltıraşı ile, mimarı ile yaşamış ve yaşayacaktır.

İstanbul'un fethine kadar Osmanlı devletinin başkenti olan ve bu sıfatını 17. yy. kadar sürdüren Edirne'nin özellikle, erken Osmanlı sanatını gelişmesini yanı sıra bakımından Türk Sanatı Tarihinde önemli bir yer vardır. Mimari eserleri sonuz kimlikleri ile Edirne'yi ayakta tutmakta, daha ziyatlır bu da varlıkların ile ayakta tutmayı sürdürmektedir.

Halen Edirne ilinde sivil, dini ve askeri olmak üzere 591 taşınmaz kültür varlığı ile 27 adet arkeolojik, doğa, kentsel ve tarihi ve doğal sit alanı bulunmaktadır. 18. yüzyılla birlikte Edirne'de gerileme dönemi başlamış,

Edirne'yi tanıyalım

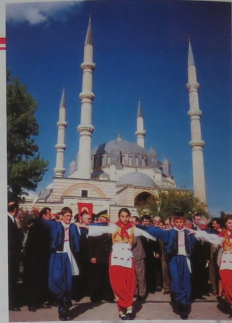
Edirne ilimiz hakkında da biraz bilgi verecek olursak bunu önce genel bilgiler, coğrafi, tarihi ve mimarlık açısından ele almak gerekiyor. 22 plaka numaralı ilimiz Marmara Bölgesi Trakya bölümünün batı kesiminde kuzeyde Bulgaristan, batıda Yunanistan ile komşu sınırlı. 1990 yılı nüfus sayımına göre nüfusu 404 bin 599, 6 bin 276 km²'lik alana kuruldu. Merkez ilçe dışında 8 ilçe, 10 bucak, 255 köyü bulundukta. Merkez ilçin nüfusu ise yine aynı yıl sayımına göre 102 bin 345'tir. Bu da Marmara Bölgesi'nin İstanbul'dan sonra en kalabalık şehri anlamına gelmektedir. Edirne, Meriç, Tuna ve Arda vadilerinin izleyerek geçen çok önemli yolların kavşağıdır. karayoluyla İstanbul'dan 228 kilometre (yeni TEM yolu ile ulaşım daha da kısalmıştır) Ankara'dan 868 kilometre uzaklıktadır. Demiryolu ile yurdun diğer merkezlerine ve Avrupa'ya bağlı. İstasyonu Meriç'in sağ yakasında K...ağaç.

Coğrafi konumunu ele aldığımız zaman ise ortaya şu görüntü çıkıyor: Meriç Tuna ve Arda nehirlerinin olmasından dolayı Edirne'nin stratejik olarak önemli bir konuma oturmakta. Edirne'nin ilk kuruluşu batıda Tuna'nın güdüzü yaygın iç kesimindedir. Kaleci denilen bu kesim daha önceleri surlarla çevrilidir. Burada önemli hicir anı bulunmaktadır. Günümüzde Edirne'nin başlıca iş ve ticaret merkezidir. Kaleci'nin hemen doğusunda bulunmaktadır. Genelde Saraç ve Tatlı Paşa caddeleri boyunca kitleleşmiştir Sanayi kur-

uluşları ise Kapıkule ile İstanbul Karayolu çıkışlarında toplanmıştır. Bazı kaynaklara göre Edirne XVII. yüzyıl sonlarında 350 bin nüfusu ile Avrupa'nın en büyük birkaç kenti arasında yer almaktaydı. İmparatorluğun gerilemesi, 1745 ve 1751 yıllarında geçirdiği büyük yangınlar ile özellikle XIX ve XX. yüzyıllarda uğradığı düşman işgal-leri (1829 ve 1878'de Rus, 1913'te Bulgar, 1920-22'de Yunan) kentin giderek önemli kaybetmesine ve tenhalmasına neden oldu. Buna paralel olarak da Balkan Savaşı'ndan önce 1k00 bine, 1927'de 35 bine, 1945 yılında ise 29 bine kadar inmiştir. Ancak 1950'li yıllardan sonra yeniden canlanmaya başlamış ve 1960'ta 40, 1970'te 54, 1980'de 72 bine ulaşmıştır. 1990 yılında 100 bini aşması ise sınır kenti olması ve de buraya hükümetlerin yatırımlarıyla oluştu. Şu anda da Trakya Üniversitesi'nin kurulmasıyla da görkemli tarihi geçmişine uygun olarak önemli bir kültür ve eğitim merkezi durumuna da gelişmiş bulunmaktadır.

Tarihi özelliklerine baktığımız zaman hayli zengin bilgilerin olduğunu görürüz. Zamanımız ansiklopedilerinden topladığımız bilgiler ışığında Edirne tarihini sizlere aktarmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Orestias ya da Uskudama isimli trak yerleşmesini İ.S 1252'de doğru yeniden kur an İmparator Hadrianus'un onuruna Hadrianopolis adını alan kent büyük bir ticaret ve silah üretim merkezi oldu. İmparator Diocletianus döneminde Haemimontus

eyaletinin başkenti oldu. Büyük Constantinus, Lacinus'u (329; Gotlar, İmparator Valens'i (378) burada yendiler. Bizans'ın ileri karakolu duruma gelen kent, daha sonra önemini büyük ölçüde yitirdi. 586'da Avarlar kenti kuşattırsa da ele geçiremediler. VII. yy'da Bizans için tehlike olmaya başlayan Bulgarlar, kent birkaç kez ele geçirmelerine karşın (620, 813, 914), her seferinde eski sakinlerine geri vermek zorunda kaldılar. XI. yy ortalarında Hadrianopolis Bizanslılar, Bulgarlar ve Orta Asya'dan gelen Peçenekler arasında çekişme alanı olarak elden ele geçti. İstanbul'u alarak (1204) Latin İmparatorluğu'nu kuran Latinsler'in işgaline uğradı. İstanbul'da geri kalan (1261) ve Latin İmparatorluğu'na geri kalan Bizanslılar'ın yeniden egemenlik sınırların içine girdi. XIII. yy'da konumu nedeniyle bir ticaret merkezi olarak gelişti. XIV. yy başlarında birkaç kez bulgar saldırısına uğrayan kent, yine de bizans yönetiminde kaldı.

Tahta çıktıktan sonra Rumeli'nin ele geçirilmesi için yapılan girişimlerle büyük önem ve hız veren Murat I. Çorlu ile Keleşan'ın Osmanlı yönetimine geçmesinden ardından Lala Şahin Paşa'yı Hadrianopolis'in fethiyle görevlendirdi. Lala Şahin Paşa bu görevi yerine getirerek kent Bizanslılar'dan aldı (1361). Murat I'ın Celalyıl hükümdarı Üveys Han'a gönderdiği fethname kentin adı Edirne (Edrinus, Edrine, Edrinebolu, Endirye, Edrine) olarak yer aldı. Fethedilen kenti ziyaret eden Murat I. kalenin yönetimini Lala Şahin Paşa'ya bıraktı. Böylece bundan sonra Edirne, Türkler için Rumeli'nin fethi hareketlerinde çok önemli bir askeri ü oldu. Lala Şahin Paşa Filibe'ye ele geçirmek amacıyla buradan hareket geçti. (1363). Yıldırım Beyazıt İstanbul'u kuşatma hareketini bu

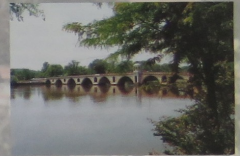

radan yönetti. Yıldırım Beyazıt'ten sonraki fetret dönemine kent, daha büyük bir önem kazandı. beyazıt'ın şehzadelerinden Süleyman Çelebi devlet hazinesini Bursa'dan Edirne'ye taşıyarak burada tahta çıktı. Daha sonra kent kardeşlerden Musa Çelebi'nin eline geçti (1411). Osmanlı devletini yeniden toparlayan Mehmet (Çelebi): Edirne'yi kardeşinin elinden aldı (1413). Murat II. dönemine iyice gelişen Edirne, Bursa'dan sonra ikinci başkent durumuna geldi. Bu arada, Beyazıt'ın Ankara savaşında kaybolan oğlu olduğunu öne sürerek taht üzerinde hak iddia eden Düzmece, Bursa yakınlarında Murat II'ye yenildi. Edirne'de bıraktığı hazinesini aldıkları sonra Etilak'a giderken Kızılağaç Yenicesi'nde yakalanan Mustafa, yeniden Edirne'ye getirilerek öldürüldü (1422). Edirne'de şehzadeleri Alaettin ve Mehmet'e çok görkemli sünnit düzenleri düzenleyen Murat II. Segedin (Szegez) barışından sonra tahta oğlu Mehmet II'ye bırakarak Manisa'ya çekildiyse de bir haçlı ordusunu harekete geçmesi üzerine yeniden Edirne'ye geldi ve sonra da haçlı ordusunu Varna'da kesin bir yenilgiye uğrattı (1444). Zaferin ardından yönetimini yine oğluna bırakmasına karşın, yenicilerini ziyafet akçe yüzünden ayıklamasına üzerine Edirne'ye ge-

lerек üçüncü kez tahta çıktı. Babası ölünce (% Şubat 1451), Manisa'dan Edirne'ye gerekerek tahta çıkan Mehmet II, İstanbul'u almaya yönelik hareketi buradan başlattı. İstanbul'un fethinden (1453) sonra Edirne başkent olma durumundan kurtuldu, önemini yitirmişti. Gedik Ahmet Paşa'yı Edirne Sarayı'nda idam ettiren Beyazıt II ile oğlu Selim I arasındaki taht kavgasına da sahne olan kent, XVI. yy'da batıda düzenlenen seferlerin merkez üssü ve padişahların çoğu zamanlarını geçirdikleri bir yer durumuna geldi. Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman ve Selim II kentin bayındırlığına büyük önem verdiler. Mimar Sinan Türk yapıtlarının en görkemli eserlerinden biri olan Selimiye Camisi'nin yaptı. XVII. yy'da Ahmet I'den başlayanlar padişahların bu kente gösterdikleri ilgi güdide arttı. Osmanlı II ve daha sonra Murat IV, Edirne konuldu ve orman-larında büyük av eğlenceleri düzenlediler. Edirne'yi ikinci bir yönetim merkezi yapan (1670) ve "Ave" lakabıyla anılan Mehmet IV ise, çoğu zamanını burada sürek avına çıkarak geçirdi. Yaşamını Edirne'de sürdüremeyen sevin Mustafa II'de Edirne vakası diye bilinenayaklanıktan tahtından uzaklaştırıldı (1703). XVIII. yy. Edirne'nin gözden düştüğü, gerilemeye başladığı dönemdir. Büyük 1745 yangını ve 1751 depremi, kötüye gidisin işi başlangıç olayı oldu. XIX. yy'da Selim III'ün Nizamıcedit islahatını onaylamayan Ru-meli'yi aradı ve derebey-leri, Edirne'de 1801 ve 1806'da (Edirne kıyamı) devlete karşı iki kez ayaklandılar. 1928-

1829 Türk-Rus savaşında düşman eline geçen kent, 1829 Edirne Antlaşması ile yeniden İslamî döneminde geçti. Ancak, bu savaşın Edirne'yi olumsuz yönde etkilemiş sonucu müslüman halk başka yerlere göçerken, onların yerine buraya hristiyanlar yerleşmeye başladı. Bu durum karşısında Edirne'ye gelen Mehmet II (1831), bu gezin anısına Hayriye, Nisfiye ve Rubiye adlarını taşıyan Edirne damgalı paralar bastırdı. 1877-1878 Türk-Rus savaşında kent ikinci kez işgale uğradı. 20 Ocak 1878) Birçok semai yakıplı yıkıldıktan sonra yine Osmanlı devletine bırakıldı. (13 Mart 1879) XX. yy başlarında (1912) Balkan devletlerinin Osmanlı devletine karşı giriştiği Balkan Savaşı'nda Edirne 160 günlük kahramanca bir savunma vermesine rağmen Bulgar ve Sırp kuvvetleri tarafından işgal edildi. 26 Mart 1913) Daha asonra (Temmuz 1913) Balkan lı Bulgaristan'a karşı bir durum ortaya çıkınca, Osmanlı Mebusan Meclisi toplanarak ordu-nun Edirne üzerine gönderilmesi kararlaştırıldı. Türk birliklerin Midye-Enez hat-tını aşmasını İngiltere şiddetle protesto et-

tiyise Enver Bey (Paşa) komutasındaki kuvvetler hiçbir direnişle karşılaşmadan Edirne'ye girdi (22 Temmuz 1913). Rusya başta olmak üzere büyük Avrupa devletlerinin Türkler'i Edirne'den çıkarma çabaları sonuçsuz kaldı. İmzalanın Bükreş Antlaşması (10 Ağustos 913) ile kent Osmanlı toprağı sayıldı. Edirne, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yunan isteklerine karşıkentin savunmak amacıyla önce Trakya-Paşaeli cemiyeti yapıpı içinde bulunduğai. Sonra da Anadolu ve Rumeli Müdafaaıy Hükuk Cemiyeti hareketine katıldı. Ancak Yunanlılar Edirne'yi işgal ettiler (Temmuz 1920). Büyük zafer sonrası yapılan Mudanya ateşkesinden sonra Türk ordusu Edirne'yi girdi ve derebeyleri, Edirne'de 1801 ve 1806'da (Edirne kıyamı) devlete karşı iki kez ayaklandılar. 1928-

Kırkpınar Güreşleri Edirne'nin fethiyle başlar (5 Mayıs 1361)

Oral ONUR
Araştırmacı-Yazar

Osmanlı Devleti Anadolu'da Türk birliğini kurmuş ve beylikten devlete geçerek birçok bir devlet olmasına başlamıştır. Bizans devleti ise kendi iç meseleleri nedeniyle gün geçtikçe kuvvetlen düşüyor ve Balkanlar'dan gelen çeşitli düşman kuvvetleri ile baş edemeye başlamıştır. Bizans Balkanlar'dan gelen askarları ölmek için Türkler den medet umarak oraları Canakkale üzerinden Rumeli topraklarına göndermiştir. Tarihi Kahraman'ı göre Türkler'in topraklarına geçiş 14 defa olmuştur ve Türkler böylece Trakya topraklarını tamamiş olmuştur.

Trakya'nın zengin tarımazası, çeltik sahaları ve zengin maden ocakları Türkler'e cazip gelmiş ve ilk önce H. 753-M. 1352'de CİNBİ'yi (Tzypme) alarak Rumeli topraklarına yerleşmiş oldular.

Süleyman Paşa ve Orhan Gazi'nin kumandanları olan Evrenoz Beg, Lala Şahin Paşa, Hacı İl Beg'er Trakya'nın çeşitli kalerlerini feth etmeye başladılar. Böylece önce Tekirdağ-Barbaros Kalesi'ni sonra Çorlu, Misirlî, Çatal-Burgaz ve Lüleburgaz kalelerini Hacı İlyas tarafından feth ettiler ve Babaeski alarak Edirne üzerine girdiler. Lala Şahin Paşa Edirne Tekfuru ile ilk savasını Sazlıdere yakınlarında yaptı. Savası kaybeden Tekfur kalesine sığına ve gece ailesini yanına alarak Tunc Nehri'nden Meriç'e geçerek Enez'e kaçtı.

Orduyu Edirne Kalesi önlerine gelen Lala Şahin Paşa'yı koca halkı kendilerine dokunulmamak ve Kaleci'de oturmamak koşulu ile Edirne kalesini teslim ettiler. Türkler "Kum-Kalesi" kapısı açılması ile kaleyi aldılar. (5 Mayıs 1361).

Kalenin alması bir sema (gök yüzü) olayı ile ilgili olduğunu Asık Paşa-zade, Oruç tarhi, Zeyni'l-Müncem ve Fr. Babinger anlatırlar. "Bu yıl içinde güneş kilitli tutuldu, tamam yıldızlar göründü, hicretin yediyüz altı bininde."

İlk defa Fr. Babinger, bu noktaya dikkat çekmiş ve yabancılara göre bu güneş tutulmasının 5 Mayıs 1361 tarihine rastladığı tespit edilmiştir. Babinger'in bu güneş tutulması ile hesapladığı 5 Mayıs 1361 tarihi de ayın H. 762 yılı içindeydi.

Görülüyor ki Edirne'nin Türkler tarafından alması tarihi 5 Mayıs 1361'dir. Tarihi böyle söylüyor ve bu bir gerçekçidir. O halde

biz Türkler her yıl 5 Mayıs'ı Edirne'nin fethi olarak kutlamak zorundayız ve bu gelecekte kalıcı yapılmalıdır.
Edirne'nin fethini nesri tarihi şöyle yazıyor:

Hikayet-i Feth-i Edirne

Rivayet olur ki, çünkü Murad Han Gazi Bergoz'dan Eski'ye geldi. Eski'nin dahi hisarını boş bulup yıkıttı. Ve kal'anın kafilirli Edirne'ye cem oldular. Murat Han Gazi, Şahin Lala'ya asker koşup Edirne'ye gönderdi. Hemandan Şahin Lala'yı kafilre mi buluşa askere kuraldılar. Gazileze buluşup, azim çektiler. (Sazlıdere Savası) hak taharek ve teala gazileze fırsat verildi, kafilri münzehin kıldılar. Kaçık Edirne'ye girdiler. Murad Han Gazi'ye dahi bir nice küiffandan baş gösterdiler. Ses, Hacı İl-Beg'i ve Evrenoz, Murad Han Gazi'nin önüne düşüp, Edirne'ye getirdiler. Tarihinde Meriç'ye geyette işgirdi. Edirne Tekfur-u gıceyle bir kayığı mirub, kaçub Enez'e gitti. Ales-sabah hali tudydız. Şehrin kapıları açub, Murad Han Gazi'ye teslim ettiler. Hıttan Murad Han Gazi cınde buytu hıttan müyri yüzü altmış ikisinde vaki oldu.

Kırkpınar güreşleri Edirne'nin fethi ile başlar

Kırkpınar geleneksel güreşler Edirne'nin fethi ile başlamakta'dır. Bu 634'üncü Kırkpınar güreşleri olduğuna göre başlangıç tarihi 1361 olmaktadır. Böylece Kırkpınar güreşlerinin başlangıç tarihi Edirne'nin fethinin tarihi ile ilgilidir.

Kırkpınar güreşlerinin başlaması başka esanslarla ilgilidir. Bu esansların birisi Canakkale boğazından 40 yüztümün (Akne) bir salla veya iki salla geçene ile alakalıdır. Bir başka esane ise Çanakkale Boğazı'ndan geçen bu kırk kişi Rumeli topraklarına kaçtıktan sonra güreşe başlamışlar fakat bir çift yenisemeyip sabaha kadar güreşecek orada can vermişlerdir. Eresi gün güreş yenenler, güreş yerinde Kırkpınar'ın fişkırdığını görmüşler. İşte bu gibi esanslar bir yakıştırmadan ilen gitmemektedir.

Aslı Kırkpınar güreşleri bugün hududlarımız dışında kalmış olan Kırkpınar Çarşısı'nda yapılmaktadır. 3 Mart 1305 (15 Mart 1889) tarihli Edirne Gazetesi'nde şu duyuru (ilan) yapılmıştır. "Ortakçık kazasında Kırkpınar panayırı Beher Sene Ruz-i Hızır'dan üç gün evvel açılmakta idiyse Ruz-i Hızır bu sene Ramazan-ı Şerifin 5'inci gününe tesaduf ettiginden Ramazan-ı

Şerif' ten 8 gün evvel yani iş bu 1305 senesi Nisan'ın 5'inci günü açılacağı ilan olunur."

Bu ilandan şu anlaşılmalıdır. Kırkpınar Panayırı Ortakçık kazasının Kırkpınar çarşısında yapılmaktadır ve bunun tarihi Hıdrellez ile ilgilidir. Yani Kırkpınar güreşleri Hıdrellezle başlayıp üç gün devam etmektedir. Osmanlı döneminde Kırkpınar güreşleri daha Hıdrellezle başladığını özellikle belirtmek isterim. Fakat bu tarih bazen Ramazan'a geldiğünde güreşler biraz önce veya biraz sonra alınmaktadır. Ruz-i Hızır'da güreşlerin Ruz-i Hızır'da yani Hıdrellezle yapılmasının nedeni çok eski bir geleceğe dayanır. Kırm, Kakan, Yazar ve Öğüz Türkleri'nde en büyük güreş müsabakaları bu amaçla yapıldır. Hıdrellez'in geleneklerimizde önemli bir yeri olması nedeniyle Orta Asya'da başlayan bu gelenek Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'nda da devam edegelmiştir.

Savaşlar ve istisnalar nedeniyle Kırkpınar Panayırı'nın yapılmadığı şu ilandan anlamaktayız: Edirne Gazetesi 9 Cemaziyellevvel 1299 (30 Mart 1882) tarihli sayısında şu ilan vardır:

"Ortakçık kazası dahilinde bulunan Kırkpınar panahı mahalde eskiden beri Ruz-i Hızır'dan iki gün evvel kurulup üç gün devam eden ve istisnalar beni yapılmayın hayvan ve eşya-i saire panayırı'nı sendon itibaren Dimetoka mutasarrıflığından herkesin bilgisi olmak üzere ilan olundu". Bu ilandan da 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşını nedeniyle bu Kırkpınar panayırının dürt olduğu yapılmaması olduğu anlaşılıyor. Rumeli topraklarına İktibar ve sonbahar panayırından vardır. Bu panayırın içerisinde en büyük ve en önemlisi ise Ortakçık kazasına bağlı Kırkpınar çarşısında panayırındır. Bu panayırda senitler arasında güreşler yapılmakta ve bu güreşlere baş pehlivan Osmanlı Devleti Başpehlivanı sayılmaktadır.

İşte Asık Paşa'nın kökeni budur ve ancak Cumhuriyet kurulduğundan sonra 1924 yılında Edirne'de alınan bir kararla Kırkpınar güreşleri 1925 yılında Edirne'de Sarayıcı'da yapılmaya başlanmıştır.

Yıllardan beri Kırkpınar güreş tarihi çok değişmektedir. Asıl olan Hıdrellez tarihidir ve bu güreşlerin tarihi eski geleneklere göre Hıdrellez olmalıdır. Temmuz aylına kadar sarkan güreş tarihini tek görür gözden geçirip baharın başlangıcı olan Hıdrellezle yakıştırmamız geleceğe uygun olacaktır. İnamaktayız.

Selçuklular'da ve Osmanlılar'da avcılık

Eski Türkler'de genelde bir savaş uğrulsun olarak yapılan avcılık, Selçuklularla Osmanlılara aynı örf ve adetlere geçmiştir. Osmanlı padişahlarının birçoğu, savaş dışındaki zamanlarını maieyetleriyle birlikte büyük av partileri düzenleyerek değerlendirilmişlerdir. Böylece özellikle şehzadelerin ve genç kuşakların binicilik ve atıcılık gibi sportif faaliyetlere alıştınması suretiyle, ileride karşılaşılabilecek çeşitli zorlukları yenmeleri için hazırlar duruma getirelirmişler büyük önem verilmiştir.

Osmanlılar'da avcılık organizasyonu

Osmanlılar avcılığa verdikleri önemi, gerek merkezi (saray), gerekse tarafları (iller) kurdukları organizasyonla kanıtlamışlardır. Bu organizasyonlar hakkındaki özet bilgi aşağıda verilmiştir.

Merkez avcılık organizasyonu

Osmanlılar, avcılığın bir dize içerisinde yapılmasını sağlamak amacıyla sarayda geniş ölçüde bir örgüt kurmuşlardır. Bu kuruluş 1839'a kadar (Tanzimatın ilanı) çeşitli şekillerde sürdürülmüştür.

Avcılık örgütü önce özel bir organizasyonla saray içerisinde sokulmuştur. Sonraları Yenileri Ögücü kurulmuş ve içerisinde almak suretiyle geleneksel ve padişahın av halkını oluşturulan ayıklı avcılar (Ulufeli Avcı) örgütü kurulmuştur. Saray av işlerine bakanlar bescine birden Hassa Avcıları ad verilmiştir.

Av halkı, avlanmada kullanılmak üzere pars, tatar, çavak ve yirtici kuşları cıteker av almışlardır. Bunlara yaptıkları işlere göre Doğançılar, Sekbanlar, Çaylak avcılar, Akbaba avcılar, Atmaca avcılar, Zağarcılar, Tucmacılar vb. adlar verilmiştir.

Köpek bakıcı ve yetiştirici anlamına gelen sekbanlar, tazarların başka harp köpekleri ile verilmişler. Köpek bakıcı ve yetiştirici anlamına gelen sekbanlar, tazarlara başka harp köpekleri de beslemiş ve yetiştirmişlerdir. Sanıncı veya Seksoncu adı verilen kimseler de padişahın av köpeklerini yetiştirip eğitmişlerdir. Çeşitli sınıflara ayrılan örgüt yetileri, değişik kıyafet ve üniformalara da donatılmış suretiyle birbirinden ayrılabilecek bir duruma getirilmişlerdir.

Taşra avcılık organizasyonu

Yukarıda kısaca açıklandığı üzere, önce sarayda sonra Yenileri Ögücü'nde av işlerine hizmet eden Hassa Avcıları ve taşra avcıları da (il) görevli Hassa Avcıları mevcuttu. Merkezden çırak edilecek gönderilen

bu avcılar da Doğançılar veya Avcıbaşçılar.

Adı geçen il Doğançısı veya Avcıbaşısı, zamanı gelince yörelerinde av partileri düzenleyerek, elde edilen yaban hayvanlarının derilerini, kırkırları, pastırmaları, bazen de vurulan yaban hayvanlarını merkeze gönderirler. Bu kimselere görevlerini yaptıkları anlamına gelen "Edayi Himek Tezkesi" verilir. Taşra örgütü genellikle her 6 ayda bir büyük av partileri yaparlar.

Avla ilgilien padişahlar

Osmanlı padişahları arasında 4. Mehmet'e kadar avcılığa meraklı olanlar vardır. Nihayet 21. padişah II. Ahmet ve 22. padişah II. Mustafa zamanında oldukça fazla av eğlenceleri yapılmış fakat daha sonraları bunlar önemini kaybetmiştir. Aslında avlanmayı seven padişahlar, şehzadeleri döneminde avla ilgilendirmişler ve bu ilgli tahta çıkınca da haba da armıştır.

Süleyman Paşa (1359) Orhangazi'nin büyük oğludur. Avcılık sırasında kaza sonucu vefat etmiştir.

I. Murat (1360-1380) Trakya'da avcılığa önem vermiştir.

Yıldırım Beyazıt (1389-1402) Şahsen veya kardeşleri ile birlikte zağar, tatar, doğan ve atmacılara avlatıyapmıştır. Onun zamanında herkes askerlere buraları yapmış. Zira avcılık, atıcılık ve binicilik öğrenmiştir.

2. Murat (1444-1446 ve 1451-1481) Küçük yaşta başlanmış Manisa ve Murat Dağları'nda her türlü av yapmıştır.

Fatih, Yavuz ve Kanuni Sultan Süleyman bu üç hükümdarın av partileri düzenledikleri Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki minyatür ve resimlerden anlaşılabilir.

3. Murat (1574-1595) Şehzade imeni ve saltanatı zamanında İstanbul, Trakya ve Maraş çevresinde avlanmıştır.

4. Ahmet (1603-1617) Av, binicilik ve binicilik severdi. Manisa, Ornekoz, Bursa'da Akınlar, Karapınar, Suakacığı, İğnesi, Yünlüce yörelerinde bazen İstranca Bolayır ve Gelibolu köylerinde avlanmıştır.

II. Osman (1618-1622) Gümlüçine, Dimetoka, Meriç bulağında sürük avlayı yapmıştır.

IV. Murat (1623-1640) İstanbul ve Edirne çevresinde avlanmıştır. 30-40 bin kişilik bir grupla yaptığı sürük avları tarhite olmuştur.

I. İbrahim (1640-1648) Şehzadeliği ve saltanatı sırasında av partilerinde bulunmuştur.

IV. Mehmet (1648-1687) Ayv Mehmet ad ile bilinen. Hayatı avcılığa geçmiştir.

II. Ahmet (1661-1695) Avcılığa daha çok şekzadeliği zamanında yapmıştır.

II. Mustafa (1695-1704) Çocukluktan itibaren Edirne ve yöresinde avlanmıştır. Zamanı uzun süre av eğlenceleri ile geçirdiğinden halkın husumetini çekmiş ve "Edirne Vakası" denilen ayaklanma olmuştur.

Tanzimat'tan sonra avcılık:

II. Mustafa'dan sonra Saray avcılığın hemen hemen yapılmamıştır denilebilir.

1839'da Tanzimat'ın ilanı ile Saray Hassa Avcıları ve taşra örgütü avcılık tarh karnışm fakat avlanmaları yeri yerde herkes tarafından koşulsuz ve kontrolsüz olarak yapılmıştır.

Geliştirilmez avlanmalarda hayvan soyunu sürüklediği, koruması ve irtelmesi gibi hususlar gözönüne alınmamıştır. Bu sebeple de birçok yararlı ve ender hayvan türleri tekmiştir.

Nitekim 1918 yılında yayınlanmış olan avcılık dergilerinde bu durum esef ve hüznü ile il zikredilmektedir.

Tanzimatın ilanı ile saray örgütünden olan Hassa Avcılığına her ne kadar son verilmiş de avcılarla gelen başboş avcılığın yitiriletiyle yaşlara bağlı olarak gelen gericiler olan barutun yapısı, satışı ve dağıtım üzerine "Barut Beşi Hakkında Nizamnameler" ile menlekte düzenlenmiştir. Barut sokulmasını, kişilerin tarhından edilecek barut yapılmayacak "Baruthane-i Amire" adı verilen bir Devlet Dairesi tarafından satılması ve patlatıcı maddenin emni yerlerde korunması gibi esaslar ve kayıtlar konulmuş ise de bunların geneli anlamda bir cıktı yapıtı görülmüştür.

1869-1877 yılları arasında yayınlanan "Macellul Ahkâmı Adliye" ile de avlanma işleri zarurından düzene sokulmasını ve yalnız evcil hayvanlarla insan alışıla bulunan yaban hayvanların avının yasaklanması ve sahipli köpeklerin tutulması hükümleri ve ucuca avcılar avlanma bulundukları avlanma sahbine at olacağıın bildirilmesi ile yetinilmiştir.

Ayrıca 1876 tarihli Bedeliyeyle Kanunu'nun bir maddesi ile av kuşlarının şubut sonundan 15 Ağustos'a kadar vurulması yasaklanmıştır. Bu da Bedeliyeyle sınırları içerisinde bile işlemeyen bir hüküm olarak kalmıştır. Nihayet 1883 tarihli Zabıta Saydii Berni ve Bahri (Kara ve Deniz Avcılığı Zabıtası Nizamnamesi) hükümleri ile kara ve denizdeki av hayvanları ve avlanmaları için bazı önlemler konulmuş istenmiş ancak, bu av hayvanlarının korunmasını sağlamak için çok nazime bir miktar gelir temin etmek amacını gerçekleştirmekten başka bir iş yapamamıştır.

Yağlı güreşin vazgeçilmez siması:

Cazgır

Tarihî Kirkpınar güreşleri birçok pehlivanın yer aldığı en büyük er meydanlarından biri olduğundan, Kirkpınar'dan ünlü güreşçiler kadar, ünlü cazgırlar da geçmiştir.

Pehlivanın memlekeleriyle, yöreleriyle, güreşteki oyunları ile zayıf ve kuvvetli yönleriyle tanıtan cazgır denir. Cazgırık zor yanları çok olan bir meslektir. Teyyikten baş güreşlerine kadar boylarında güçlü olan pehlivanları iyi tanıması gerekir. Bunları halka ve rakiplerine tanıtmak özelliklerini maniyeye dokerecek anlatması gerekir. Cazgırın başpehlivanlık güreşlerinin ilk başlama turunda ve final güreşinde onlarla birlikte "peşrev gekmesi" adettir ve heyecan verisidir. Son 30 yılın en ünlü cazgır rahmetli Mustafa Şirin'dir. Ondan önce de Kirkpınar'da cazgırık yapmış Ayşekâdın Camii eski imamı Sadık Atılğan Hoca idi. Son yıllarda da Mustafa Şirin'in ölmesi ile, çarıkarak Şükrü Kayabaş'ın yerini almış ve yardımcılığına da Adapazarı Osman Filiz yapmaktadır. Cazgırlar hangi boylarda dövüş yapacağını çok iyi bildiklerinden "favori" isimlerini de bulurlar. Başarılı cazgırlar, yağlı güreş yapılan bölgelerde

müسابakalarda görev alırlar ve bütün pehlivanları seyretiltikleri için onların benliğini en iyi şekilde bilmeye çalışırlar.

"Vatanımıza, milletimize, ordumuza, yurdumuza göz diken düşmanları taslarız. Halkın inayetiyle ezuz besmeyleye bugün güreşlere başlarız. Şarkı, türkü gürse besteye gördüğünüz pehlivanlar güreş yapacaklar desteye. Pehlivan pehlivan hoş geldiniz, sefalar getiriniz, pırır meydanına şeref veriniz. Tarihî Kirkpınar güreş sahasına hanı ali, hanı Veli, hanı Karıdereli? Pirimiz, üstadımız, Hazretî Hamza, Peygamberimiz Muhammed'in Mustafa Allah, Allah ıttallah pehlivanlara her beraber alkışlarla diyelim mashaallah..."

Bu duadan sonra, pehlivanlar teker teker takdim edilerek er meydanına salavatlarn. Toklaşarak birbirlerine haklarını helal eden pehlivanlar daha sonra merçer güreşe başlarlar.

Sonra sıra küçük orta pehlivanlarına

gelir. Cazgır daha sonra başaltına güreşecek pehlivanları unvanlarıyla da seyretilere tanıtır.

Sıra baş güreşlerde... heyecan dorukta. Seyircinin, pehlivanların ve cazgırın heyecanı birleşir ve cazgır manilerle başlar:

"Er meydanındaki güreşleri izlemek üzere

Buraya geldiniz koş koş, Gördüğünüç koç yığıtler güreş yapacaklar Baş'a..."

..

Yabancılar ne bilir karakocağı Kirkpınar'dır yağlı güreşin ocağı Koca Yusuf, Alioğlu çırağı Olduğunuzu ispat edip güreşin.

..

Şanımız yücedir yere düşürme Kim olursa olsun asla küçülme Göğsündeki ay-yıldızı düşün de Onun için, çalış, uğraş ve güreş.

..

Ağustos ayında ekilen darıdan Oğul vermeyen arıdan Sabahları kocasının sonra kalkan karıdan hayır gelmez, Her yığıtlen de pehlivan olmaz.

..

Zengin babayı hayırsız evlat batırır Fakir kocayı süslü avrat batırır Haylaz çiftiçiyi kuru inat batırır Haylaz sen de hazırlanmamışın, Rakibin seri sırt aşığı yatırır.

..

Söğüt dalından odun olmaz, Her kızdan kadın olmaz Her ananın doğduğundan da Pehlivan olmaz.

*KAYNAK: "Edirne-Kirkpınar ve Yağlı Güreş/Murat Köse 1990 Kirkpınar Ağası, s: 82-83-84.

Güreşlerdeki öğeler

Mukadder ÖZKAL

Kirkpınar Ağası

Kirkpınar güreşlerinin en ilginç yönü Kirkpınar Ağalığı'dır. Pehlivanları çağırın, yarışmaları düzenleyen, gelen konukları ağırlayan, yemek ve yatacak yerlerini temin eden,örf ve adetlere uygun olarak güreşlerin yapılmasını sağlayan ödülleri veren ve güvenli düzeni alan yetkilidir.

Bugün şenlikler, Edirne Belediyesi tarafından düzenlenmektedir. Fakat her yıl sembolik olarak birkaç açık artırma yapılarak Kirkpınar Ağası seçimi yapılır.

Başpehlivan

Kirkpınar'ın en büyük ödülünü "başpehlivan" alır. Başpehlivanlığı elde eden pehlivan bir yıl için Türkiye'nin başpehlivanlığı elde eden güreşçi "Altın Kem" ödülünü alır. Diğer boylardaki birincilerle derceye giren pehlivanlara verilen ödül ise özendirmeye niteliğindedir. Pehlivan ödülü para olacağı gibi, at, öküz, dana veya koç olabilir. Eski yıllarda başpehlivana deve, başaltına boğa, büyükortaya kısrak diğer boylara da bunlara benzer ödüller verilirdi.

Cazgır

Yağlı güreşte pehlivanları seyretileretan, güreşe başlatan kişiyi "cazgır" veya "salavati" denir. Cazgır hakem heyetini eşleştirdiği pehlivanların adlarını, sanlarını, oyunlardaki bünlerini uygun mısra ve dualarla tanıtır.

arasında pehlivanlar, ahenkli bir şekilde ellerini ve kollarını sallayarak peşreve başlarlar. Peşrevde, üç kez iler, üç kez geri gidisten sonra, yere sol diz ile çökülerek önce sağ el yere, dize, duğaya ve alına üç defa değdirilir. Hatta bazıları tarafından bir ot kopararak ağza alınır ve ısırılır. Bu merasim bittikten sonra tekrar sırayarak arada sırada "Hayda bere pehlivan" diye bağırırlar. Karşılıklı gidiş ve gelisten sonra hasmının paçaları yoklanır ve sırt sıvazlanır, enseler bağlanır, eller tutuşur ve birkaç defa salanılır, güreşe böyle girilmiş olur.

Kispet

Yağlı güreşe çıkan her pehlivanın güreş malzemesinin başında "kispet"i gelir. Manda, dana ve malak derisinden yapılan kispetin bel kısmı dört parmak genişliğinde ve kalın olur. Beli sarmsarı iğnakanlı iç geçirilir bu kısma kasnak denir. Kispetin diz kapagının altına gelen yere paça denir. Paça ile etin arasına paçabent denilen keçe konur. Deri kısım keçeğin üzerine çekilir ve üzeri semice sıkıca bağlanır. Sıkı bağlanmayan paçadan içeri giren parmaklar sayesinde oyun almak kolaylaşır. Güreşten sonra yağılanan kispet zembile yerleştirilerek kaldırılır.

Zembi

Kispetler "zembil" adı veren sazdan yapılmış bir torbada taşınırlar. Güreşi bırakmış pehlivan zembilini duvara asarak birdaha kispet giymeyeceğini anlatmak ister.

Davul ve zurna

Kirkpınar'da davul ve zurnacılık belli gruplara çok atırma ile verilir. Davul ve zurnalar eşleştirdiği güreşçiler "tutus" ya çağırılır ve güreş havaları ile hem pehlivanlar hem de seyirciler coşturulur.

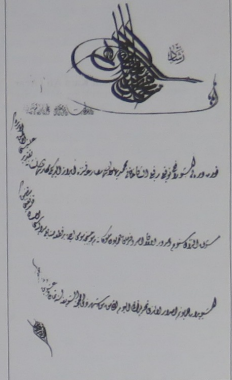
1924-1999 yılları arasındaki tarihi Kırkpınar başpehlivanları

No:	S. No:	Tarih	Adı Soyadı						
1.	1924	Bendi Abdullah	Vefat etti	38.	1961	Sındırgılı Mehmet Ali			Vefat etti
2.	1925	Geçkinli Yusuf	Vefat etti	39.	1962	Başpehlivanlık güreşleri yapılmadı			
3.	1926	Edirmeli Kara Emin	Vefat etti	40.	1963	Adapazarlı Sezai Kanmaz			
4.	1927	Manisalı Rifat	Vefat etti	41.	1964	Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı			Vefat etti
5.	1928	Mandıralı Kayıkcı Ahmet	Vefat etti	42.	1965	İzmirli Kara Ali Çelik			Vefat etti
6.	1929	Gostivnlı Mülayim Pehlivan	Vefat etti	43.	1966	Ordulu Mustafa Bük			
7.	1930	Bandırmalı Kara Ali (Acar)	Vefat etti	44.	1967	Ordulu Mustafa Bük			
8.	1931	Bandırmalı Kara Ali (Acar)	Vefat etti	45.	1968	Ordulu Mustafa Bük (Altın kemer)			
9.	1932	Bandırmalı Kara Ali (Acar)		46.	1969	Babaeşkilî Nazım Uzun			
10.	1933	Bandırmalı Kara Ali (Acar)		47.	1970	Başpehlivanlık güreşleri yapılmadı			
11.	1934	Gostivnlı Mülayim Pehlivanla Tekirdağlı Hüseyin yenisemedi	Vefat etti	48.	1971	Denizlilî Hasan Şahin			
12.	1935	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)		49.	1972	Akhisarlı (Arap) Mustafa Yıldız			
13.	1936	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)		50.	1973	Ordulu Davut Yılmaz			Vefat etti
14.	1937	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)		51.	1974	İzmirli Kara Çelik			
15.	1938	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)		52.	1975	Güreşler yanda kaldı			
16.	1939	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)		53.	1976	Karamürselli Aydın Demir			
17.	1940	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)		54.	1977	Kar. -İrselli Aydın Demir			
18.	1941	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)		55.	1978	Karamürselli Aydın Demir (Altın kemer)			
19.	1942	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)		56.	1979	Bandırmalı Sabri Acar			
20.	1943	Babaeşkilî İbrahim Erdi	Vefat etti	57.	1980	Muğlalı Mehmet Güçlü			
21.	1944	Hayrabolu Süleyman Ertaş	Vefat etti	58.	1981	Akhisarlı (Arap) Mustafa Yıldız			
22.	1945	Babaeşkilî İbrahim Erdi	Vefat etti	59.	1982	Denizlilî Hüseyin Çokal			
23.	1946	Sındırgılı Şerif Ünal	Vefat etti	60.	1983	Denizlilî Hüseyin Çokal			
24.	1947	Düzceli Çolak İsmail (Atay) ile Hayrabolu Süleyman Ertaş birlikte disqualifye edildi	Vefat etti	61.	1984	Denizlilî Hüseyin Çokal (Altın kemer)			
25.	1948	Babaeşkilî (Kuleli) Mustafa Yenici	Vefat etti	62.	1985	Bandırmalı Sabri Acar			
26.	1949	Sındırgılı Şerif Ünal	Vefat etti	63.	1986	Balıkesirli İbrahim Gümüş (Magirus)			
27.	1950	Hayrabolu Süleyman Ertaş	Vefat etti	64.	1987	Hataylı Recep Kılıç			
28.	1951	Adapazarlı İrfan Atan	Vefat etti	65.	1988	Antalyalı Recep Gürbüz			Vefat etti
29.	1952	Balıkesirli Tarzan Mehmet	Vefat etti	66.	1989	Balıkesirli Safet Kayalı			
30.	1953	Adapazarlı İrfan Atan	Vefat etti	67.	1990	Karamürselli Ahmet Taşçı			
31.	1954	Samsunlu İbrahim Karabacak		68.	1991	Karamürselli Ahmet Taşçı			
32.	1955	Adapazarlı İrfan Atan		69.	1992	Karamürselli Ahmet Taşçı (Altın kemer)			
33.	1956	Samsunlu İbrahim Karabacak		70.	1993	Karamürselli Ahmet Taşçı			
34.	1957	Bandırmalı Kara Hasan Acar	Vefat etti	71.	1994	Antalyalı Cengiz Elbey			
35.	1958	Adapazarlı Adil Atan	Vefat etti	72.	1995	Karamürselli Ahmet Taşçı			
36.	1959	Samsunlu İbrahim Karabacak		73.	1996	Karamürselli Ahmet Taşçı			
37.	1960	Samsunlu İbrahim Karabacak		74.	1997	Karamürselli Ahmet Taşçı			
				75.	1998	Antalyalı Cengiz Elbey			
				76.	1999	Ahmet Taşçı			

Tarihi Kırkpınar ağaları

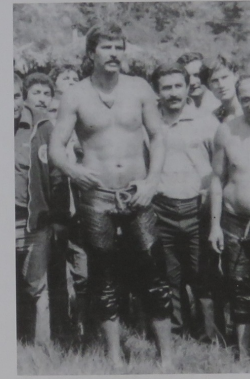
S. No	Adı Soyadı	Tarih			
1.	Karacaköylü Mustafa Şener	1950-1951-1952	28.	Rizeli Mustafa Bilgin	1984-1985
2.	Nurettin Manyas	1953	29.	İstanbul Hali Kılıçoğlu	1986
3.	Edimeli Yaşar Yardımcı	1954	30.	Samsunlu Hasbi Menteşoğlu	1987
4.	Edimeli Sofor Mehmet	1955	31.	Bursalı İbrahim Gaylı	1988
5.	Edimeli İbrahim Bük	1956	32.	İstanbul Kemal Özkan	1989
6.	Edimeli Hüseyin Özakıncı	1957	33.	Trabzonlu Murat Köse	1990
7.	Ahırköylü Ahmet Merter	1958-1959	34.	Bayburtlu Alper Yavaş	1991-1992-1993
8.	Edimeli Salim Doğramacılar	1960	35.	Rizeli Özgürhan Bilgin	1994
9.	Edimeli Hilmi Atakan	1961	36.	Tokatlı Hüseyin Şahin	1995-1996-1997
10.	Edimeli Muhiittin Ağaoğulları	1962	37.	Tokatlı Hüseyin Şahin	1998
11.	İstanbul Alınza Keleşoğlu	1963	38.	Babaeskili Ayhan Sezer	1999
12.	Edimeli Hasan Vatan	1964	39.	Emin Doğansay	2000
13.	Edimeli Hakkı Meriç	1966			
14.	Gazanfer Bilge	1967-1968			
15.	Canakkaleli Süleyman Şahin	1969-1970			
16.	Karamürselli Gazanfer Bilge	1971			
17.	Adapazarlı Celal Hacı Boşuyumlu	1972			
18.	Babaeskili Doğan Görkey	1973			
19.	Amasyalı Hamit Kaplan	1974			
20.	Samsunlu Şevki Altın	1975-1976			
21.	Adapazarlı Zülküf Karabolat	1977			
22.	Adapazarlı Fethi Atan	1978			
23.	Tekirdağlı Sebahattin Tekcan	1979			
24.	Bandırmalı Süleyman Özmercan	1980			
25.	Edimeli Cemal Pul	1981			
26.	Edimeli Mehmet İriş	1982-1983			
27.	Edimeli Ali Aygüç				

Dünden bugüne Kırkpınar

AYŞECİK ve TARIK Akan-Beyaz perdenin 60'lı yıllardaki unutulmaz çocuk oyuncusu Ayşecik (Zeynep Değirmencioglu) Kırkpınar'da. acaba neyin gelmiş. (Üstte) Ünlü sinema sanatçısı Tark Akan'ın ise Kırkpınar'ın ünlü geldiği izlerindeki kışpetten belli. Ünlü oyuncu çizdiği 'pehlivan' tiplmesiyle sinema sanatındaki başarısını bir kez daha kanıtlamış.

Padişah Sultan Reyat tarafından 1911 (1307) yılında Kurtdereli Mehmet Pehlivan'a verilen nişanın birati.

YIL 1954- Ayatakiler (Soldan sağa) 1-Sındırgılı Şerif, 2-Düzceci Çolak İsmail, 3-İbrahim Karabacak, 4-Hayrabolu Süleyman, 5-?, 6-Hasan Acar, 7-İstanbul Koca Sabri, 8-İbrahim Erdi, 9-Hendekli Necmi Yıldız, 10-Manisalı Reyat Pehlivan, 11-İbrahim Aladag, 12- Ummed Öktem, 13-Tekirdağlı Hüseyin, 14-Faat Özalp (meydan hakemi)

Oturancılar (Soldan Sağa) 1-Zurnacı Emin, 2-Mustafa Şirin, 3-?, 4-İzmirli Mehmet Ali, 5-Murat Şener, 6-Edip Türkmen, 7-Rıza atakürk, 8-Hali Eye, 9-Mazhar Özpınar (Sulyocu'nun oğlu) 10-Manisalı Reyat Pehlivan, 11-İbrahim Aladag, 12- Ummed Öktem, 13-Tekirdağlı Hüseyin, 14-Faat Özalp (meydan hakemi)

Kırkpınar'ın namınlıları

Kırkpınar güreşlerinde üstün kuvvetleri ve oyun bilgileri ve güreşverileri büyüleyen, onların kalbini kazanan pek çok unutulmaz pehlivan vardı. İkinci Sultan Mahmut Devri başpehlivanlarından Kalyoncu olarak 1827 NavarinDeniz Savaşı'nı katılan, yenilginin kaldırılmasından sonra da Kırkpınar'da başpehlivanlığı elde eden Yorgatlı Kel Hasan'ın şöhreti günümüze kadar uzanan güreşçilerdendir.

Sivastopol Savaşı'nda (1844-1855) topçu askeri olarak carpaşan Akköylü Kazıklı Karabekir, Sultan Abdülaziz tahta çıktuktan sonra (1861) nam salmış pehlivanlardandı. Arnavutluğu Ali Pehlivan ile berabere kalan Kazıklı Kara Bekir, Kavasoglu'nu Kırkpınar'da açık düşürerek başpehlivanlığı elde etmiştir.

Kastamonu'nun Cambaz Köyü'nde doğan Arnavutluğu Ali Pehlivan da Kırkpınar'ın namınlılarından. Abdülaziz'in velayahilki zamanında (1839-1861) sırasta intisap eden Arnavutluğu, 1860 yılında Kırkpınar başpehlivanlığını kazanmıştır. O devrin iri-yarı pehlivanlarının aksine 80-85 kilo ağırlığında olan Ali Pehlivan, gayet zeki ve usta bir güreşçi olarak tanınmaktaki. Gençliğinde Yunanistan'da gerekçelik yaptığından "Arnavutluğu" lakabı takılmış oydu, Arnavutlukla alakası yoktur. Bu büyük pehlivan 42 yaşına kadar güreşmiş ve hiç yenilmeyen meydanlardan çekilmemiştir.

Kırkpınar'da booy gösteren Pomak güreşçilerinin bilinen ilki olan Kavasoglu Koca İbrahim, 1830'larda doğmuş, gayet iri yapılı yağılılardandı. Sultan Abdülaziz'in padişahlığı sırasında saraya alınmış, Şamdancabaşılığı görevini yürütenlerin soruna da devam etmiştir. Arnavutluğu Ali Pehlivan'dan 15 yaş küçük olduğu belirtilen Kavasoglu, başpehlivanlığını Pomak'lardan başkasına geçmemesi için Kel Aliço ile Kara İbo'yu yanna getirtmiştir. Zaten bu üç emsalsiz pehlivan birbirleriyle de akrabaydılar. Kavasoglu 190 m. boyunda ve 150 kilo ağırlığındandı.

Koca Yusuf'un hayran olduğu güreşçi Şamdancabaşısı Kara İbo da Abdülaziz'in başpehlivanlarındandı. Gayet

şakışıklı ve kuvvetli bir yiğit olan Kara İbo, sarayda şamdancabaşılık yaptı. Sultan Abdülaziz ile birlikte Paris'e giden Kara İbo, sadıphân gözdelelerinden Arzımay'a gönül verdi ve aman-sız bir hastalığı tutulurak, kimilerinin iddiasına göre padişah tarafından zehirletilerek öldürüldü.

Kırkpınar kapışmalarının münakaşası en iyisi isim Pilevneli Kel Aliço idi. Kırkpınar'da 27 yıl başpehlivan oldu. Üst üste üç yıl başpehlivanlığı kazanacak olana o yıllarda da kem- verilmiş olsa Kel Aliço'nun tam 9 altın kemer alması gerekiyordu. 1885 tarihine kadar güreş devam eden Kel Aliço, Şamdancabaşısı Kara İbo ve Makarnacı ile birlikte Kırkpınar'da başpehlivanlığı namını sürdüren pehlivanlardandı. Süyolcu Mehmet Pehlivan Aliço'nun "Gaddar" olduğunu anlatırdı. Biz de bu bilgileri Süyolcu Mehmet pehlivanın oğlu Süyolcu Mazhar Özpinar'dan öğrendik.

Mazhar Özpinar yıllarca Kırkpınar'da başhakemlik yapmıştı. Deden babadan "süyolcu" ydu. İstanbul'a su getiren bütün yolları ezberle bildirir. Yıllarca Sular İdaresi'nde çalışmış ve emekli olduktan sonra bile yine müşavir olarak aynı dairede hizmetine devam etmiştir.

Sultan Abdülaziz'in huzurunda Kel Aliço'yu yendiği söylenen Makarnacı Hüseyin Pehlivan da sarayda başpehlivanlıklar kazandı.

Süyolcu Mehmet Pehlivan anılarından yenilgi yüzü görmeyen Yörük Ali Pehlivan'ın çiragli olduğunu belirtir. Kendi çiragli olarak da Çolak Molla Münim Hoca'yı gösterirdi. Süyolcu'ya göre Münim Hoca, Ramî civarında yalanan bir güreşçi Koca Yusuf'u açık düşürmeyi başaran tek güreşçiydi. Molla, geyiçasta öldürüldü.

Tophaneli Yusuf Mehmet (Küçük Yusuf) da Koca Yusuf devrinin iyi pehlivanlarındandı. Kara Ahmet'i 3 dakika yenen Yusuf, Kara Ahmet'in dışında farz nam sahibisi olmadı.

1867 yılında Edirne'de Meric nehrinde bir adada dünyaya gelen Adalı Halil (Abdül Halil) pehlivanlık sanatını ustaların ustası Kel Aliço'dan aldı. 1,88 m. boyunda ve 120 kilo civarındandı. Güreşler kızışınca ustası Kel

Aliço gibi o da gaddarlaşmıştı. Adalı Halil, Avrupa ve Amerika'da en fazla mindere çıkan ve en fazla galibiyetler elde eden üç pehlivanımızdan birisidir. Birleşik Amerika'da "Sultanın aslanı" olarak nam sları Adalı, Koca Yusuf ayarında bir pehlivandı. Türk gibi kuvvetliler kuşağının en tanınmış güreşçilerinden biri olan Adalı, 1924 yılında Edirne'de hayata gözlerini kapattı. Kasım paşa Camii yanında gömülüydü. Adalı'nın ağacısı "Paşa Mustafa" güreşverlere Adalı ayarında pehlivan görmediğini anlatmıştı. 1960'larda 80 yaşında olan Mustafa, 1900'lerde Kırkpınar'da yağıclık yapmaya başlamıştı. Adalı'yı anlatırken "gayet geniş sırtı vardı. Filozof bir adamdı. Hiçbir zaman güreşi uzatmak istemez, rakiplerini en kısa sürede yenmeye çalışırdı. Onun gibi künde atamın, kazık vuranım görmedim" dediğini eskilerimiz bize nakleder.

Yağlı güreşin namınlılarından bir diğeri pehlivan da Şumnu'lu (Bıyıklı köy) Filiz Nurullah'tı. Hacı Filiz diye de anılan bu pehlivan 1870 yılında doğmuştu. Tam adı Ali Nurullah Hasan idi. İki metre iki santim boyunda 150 kilo ağırlığındaydı. Avrupa'nın pekçok şehrinde ve Birleşik Amerika'da güreşmiş, pekçok karşılaşmalara fazla iri-yarı olduğundan sokulmamıştı. Desbounet adlı Fransız beden eğitimi öğretmeni Filiz'i anlatırken, "Onun sandolunda durması bile insanı titretmeye yetiyordu" demiştir. Hacı Filiz, Fransa'da altın kemer güreşlerinde birinci olmuş, Petersburg ve Londra'da güreşmiştir. Filiz ilk defa Koca Yusuf ve Filibeli Kara Osman ile birlikte Paris'e gitmiş, fizikli ile büyük ilki çekmiştir. Hacı Filiz'in taparcasına sevdiği pehlivan Koca Yusuf idi.

Deliomanlı İbrahim Mahmut ise Koca Yusuf'la aynı yaşlardaydı. Hergeleci İbrahim diye nam salmıştı. Başbasi ve kendisi katırcılık yapılarıdır. Hergeleci 1,85 m. boyunda ve 100 kilo civarındandı. Türk güreşinde en fazla oynayan bilen güreşçi olarak tanınırdı. Koca Yusuf'u Türkiye'ye yenecek güreşçi çıkmayınca Türkiye'den onun bulup Paris'e getirtiler. Yusuf ile Hergeleci'nin Paris'te yaptıkları karşılaşma yarıda kalır. Hergeleci, Koca Yusuf'u yene-

memiş, buna karşılık Kel Aliço'nun çiragli Adalı Halil'e Selanik Başpınar'da berabere kalmış, Çorlu'da kılıç atarak galip gelmiş müthiş bir pehlivandı. Güreş sanatının Torlaklı Deli Hafız'dan öğrenmişti. 1923 yılında hayata gözlerini kapatan bu namlı güreşçi İzmit Derbent'teki Sarımeşe Köyü'nde ustasıyla birlikte gömüldü.

Hergeleci İbrahim, 1899 yılında Paris'te dünya Şampiyonluğu kazanan Kara Ahmet'in ustasıdır.

Tekirdağlı Memiş de yine Kırkpınar'ın namınlılarından. "Tekirdağlı Memur, analar böyle asları görmemiş" şeklinde kendisine türkî yakınlı bu pehlivan 1869 yılında Deliorman'da dünyaya gelmiş 1,92 m. boyunda ve 120 kiloydu. Daha sonra bu pehlivanın Paris, İsveç, Londra ile Berlin'de çekilmiş fotoğrafları oğlu tarafından Tercüman Gazetesi'ne getirilmiş ve daha sonra bu fotoğraflar kaybolmuştur.

Hergeleci İbrahim'in çiragli Kara Ahmet, 1870 Hazergrad doğumlandı. 1,80 m. civarında boyu ile 100 kilo civarında da ağırlığı bulunmaktaydı. 1899 yılında Paris'te dünya şampiyonu unvanını kazandı. Paul Pons ile yedi saat güreşmelerine rağmen yenilemedi. Ahmet berabere kaldığımda takdire şampiyonlar şampiyonu unvanın bana geçer demiş ve jüri de bunu kabul etmişti. Necticede şampiyonlar şampiyonu da oldu. Rus güreşçisi Pytlajinski ile üç karşılaşma yapan bunların birini kaybeden Kara Ahmet, yarıda kalan ikinci karşılaşmasından sonra Pytlajinski'yi ellisekiz saniyede tutladı.

Juliette isimli bir Fransız kıızı ile evlenen ve İstanbul'a dönen Kara Ahmet 24 Mayıs 1902 tarihinde genç yaşta beyin kanamasından hayata gözlerini kapattı.

Kara Ahmet, yağıda Koca Yusuf ayarında bir pehlivan değildi.

Kara Osman, Arap Sait, Bursalı Koca Rüstem, Büyük Yaşar, Yaşar İsmail ve Kepsutlu Çakır, Yusuf ve Kurtdereli devirlerinin namlı pehlivanları arasındaydı.

Koca Yusuf'tan sonraki tanınmış başpehlivanları arasında ise şu isimleri saymak mümkündür: Kuyucu Osman, Tamburacı Osman Pehlivan, Şumnu'lu Mestan, Kara Mustafa, Salim, Hüseyin Selim, Kara Mehmet, Koç Mehmet, Mehmet Efendi, Man

Koca Yusuf dünyanın gelmiş geçmiş en büyük güreşçisi. 1865 yılında Deliorman'ın Şumnu kasabasına bağlı Karalar Köyü'nün Balkan Sokak 30 numaralı evinde doğdu. Kırkpınar'da başpehlivanlıklar kazandı. Fransa ve Amerika'da yaptığı güreşlerde ulaştığı başarılarla yadigarı devrin kuvvet sembolü haline geldi. 4 Temmuz 1897 tarihinde bindiği Burgonya Gemisi batınca 32 yaşında hayata veda etti.

diralı Ahmet, Koca Hasan, Murat Ali, Neget Hüsmen, Köy Ali, Recep Pengal, Salih Süleyman, Tevrik Ali, İbrahim Gazi, Kızılcıklı Mahmut, Kara Emin'in de mezarın belediyeye Çömlüköy'den aynı yere getirildi. Fotoğrafları 1953 yılında Adalı Halil'in Kasım paşa Camii'ndeki mezarı yanında yapılan tören görülüyor.

Dünya minderlerini titreten müthiş Türkler

Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefine düşünürüm.

Kurtdereli Mehmed Pehlivan

Oral ONUR

Araştırmacı-Yazar

CIHAN PEHLİVANLARI

Türkiye'nin çeşitli yörelerinde ve padişah huzurunda yaptıkları güreşte nam salan güreşçilerimiz vardır. Gerek Kirkpınar güreşlerinde ve diğer yerlerde şöhrate sahip olan Türk güreşçiler şöhratlarını dünyaya duyurmak ve biraz da para kazanmak amacı ile Amerika ve Avrupa'ya giderek buradaki o ülkelerin önemli güreşçileri ile güreş tutmuşlar ve böylece hem ülkelerinin oralarada göstersimlerini hem de kışkırlara para doldurarak yurtlarını dönmüşlerdir.

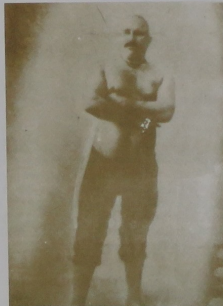
Bunlardan Koca Yusuf Amerika'da epeyce para kazanmış ve bunları altın yapıparksına bağlamıştır. Ne yazık ki, çok ağır olan altınları bindiği vapuruna batması ile onun bulmasına neden olmuş ve Koca Yusuf malesef yurduna dönmemiştir.

19. yüzyılda adı ilk bilinen ünlü Pehlivan Yozgatlı Kel Hasan Pehlivan'dır. Bu pehlivan sonra Anadolu'da Arnavudolu Ali Pehlivan ve sonra Sivaslı Kızılkı Bekir Pehlivan'dır. Koca Yusuf, (Türk gibi kuvvetli) deyimi temsilsettiği Avrupa ve Amerika'da kuvvet birimi olduğunu kabul ettirmişti.

Bu ünlü güreşçilerle beraber Adalı Halil, Hergeleci İbrahim, Yenişehirli Rüstem ve Çolak Mümin, Nurullah, Kurtdereli ve Kara Ahmet yukarıda adını verdiğimiz güreşçilerin hemen arkasından gelir.

1874 yıllarında bir Fransız (Doublir ve kars) sırlarla kuvvet gösterisi, güreşçilik ve halkı eğlendirmek için eleman aramaya üzere Türkiye'ye geltiler. Türkiye'ye gelen kan koca en sonunda Koca Yusuf ve Nurullah Pehlivanları buldu. Doublir özellikle bu pehlivanları greko-romen güreşlerini öğretmek istedi ise de Koca Yusuf'a bu işi öğretmek çok zor oldu. Çünkü onun bulunan aksi kuvvet greko-romen güreşleri anlatıyordu. Bu iki pehlivanın sonra aynı ekibe Kara Osman ve Mehmet Pehlivan az çok greko-romeni öğrendikçe ekibe alındı ve Paris'e gittiler.

Yusuf ve arkadaşlarından Paris'te Foli Berj'de güreşleri yurtlarından çıkılmasına, an-

cağ bütün güreşlerini kazanmaları şartı ile izin verilmiştir. Aksi halde yurda dönmelerine idama mahkum olacaktırlardı diye Paris'e reklam yapıldı.

Paris'te Fransızların önemli güreşçileri vardı. Pons, Sabes, Tom Cannon ve Charles

Green.

Koca Yusuf'un karşısına ilk çıkan ve tekniği kuvvetli olan Fenelon çıkarıldı. Güreşte kendini bir duvara çarpmış gibi hissedilen Fenelon, "Hayatında böyle bir kışkaca yakalanmamışım" sözünü söylemiştir. Türk güreşçileri karşılama çıkan Her Filiz güreşçisini eziyor ve maçı kazanıyorlardı. Hele gene Koca Yusuf'un çektiği el enesler Fransız seyircileri karşısında ancak 3 veya 4 dakika dayanabiliyorlardı. Ancak Fransız Pol Pons nasilsa Nurullah Pehlivanı yenince Fransa'da milî bayram ilan edildi. Çünkü Filiz Nurullah'ı güreşçi eğildi fakat vahşetin timsaliydi.

Bir yıl sonra aynı ekiple Mehmed olmak üzere ekip tekrar Paris yolunu tuttu. Menajer düşünüp taşınıp Türk pehlivanlarını ancak Türk pehlivanları yener tezi ile Türk güreşçileri kapıştırmak istediiler. Önce Hergeleci ve Koca Yusuf sirtke güreş tuttular. Bir ara boudunardı yiyen ve burun ve ağzından kan akan Hergeleciye

- Şikayetin var mı?
- Hergeleci anlamadı;
- Neden ola ki? İşte pekala güreşçiyi duruyoruz.

İşte böylesine kıran kırana güreş tutan Türk güreşçileri Paris'te çil çil altınlara kavuşarak yurtlarına döndüler.

TÜRKLER İNGİLTERE'DE

Türklerin Fransa'da yaptıkları güreşlerde para kazanmaları Türk pehlivanlarını gözünü açmıştı. Bu nedenle Türk güreşçiler bu defa

İngiltere'nin yolunu tuttular. Böylece Türk güreşçiler 1896'da İngiltere'ye gittiler. Fakat burada Türk güreşçiler yabancı pehlivanlarla değil kendileri ile güreş tuttular. Londra'da Washington müzihholinde saltınun başpehlivanı ününü taşıyan Memiş Pehlivan ve biraz güreşte acemii olan Adalı Mehmet Pehlivan güreş tuttular.

Daha sonraları İngiltere'ye gelen Tara Ahmed tümeye katılarak bazı İngiliz pehlivanları ile güreşerek 2,3 dakikada hasımlarını yendiler.

1898 yılında Fransız menajer Doublir daha fazla para kazanmak ve Türk pehlivanları paraya doyurmak üzere onlara Amerika'da güreş tutmaları önerdi. Amerika karşılamları için Koca Yusuf'a yapılan karşılamlarda yemek ve yatma masrafları dışında ayda 400 Frank (80 dolar) ve 17 altın vereceğini söyledi.

(Peri masallarındaki dev) diye adlandırılan 1 metre 88 santim boyulu 113 kiloluk Koca Yusuf'un güreş edileceğinden şüphe edenler olduğu gibi Fransız gazetelerinden naklen (minderde kedi kadar çeviktir) diyenler de vardı. Koca Yusuf'un ilk rakibi Roerber olmuş ve 10 binden fazla Amerikalı'nın seyrettiği güreş ancak 2 dakika sürmüştü.

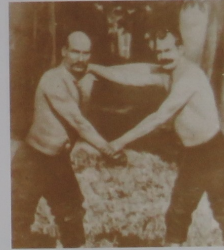
Koca Yusuf Amerika'nın batı sahilindeki Baltimore, Boston gibi kentleri gezerek güreşler yaptı. Çok güreş yapıp para topladı. Jenkins ve Cleveland ile yaptığı güreşleri hep tuşla kazandı. Amerikalı pehlivanlardan Lewis ve Heraklides'i güreşte pırçır etti.

Koca Yusuf Amerika'da bütün maçları kazanmıştı. Yurda dönmüş Bourgeois Transatlantique'ne 2 Temmuz 1898 tarihinde binerler yurda dönüş başlandı. Gemi koyu bir sis içerisinde ilerlerken Cromartyshire gemisi ile çarpışarak ortadan ikiye ayrıldı ve suya düşen Koca Yusuf üzerindeki altın dolu kuşakla boğulup gitti.

ADALI HALİL AMERİKA'DA

Koca Yusuf'un boğularak ölmesinden iki buçuk ay geçmişti. Eylül ayında gazeteler Newyork güreşçilerine yeni bir müthiş Türk'ün Adalı Halil'in geldiğini haber verdiler. Gazete şöyle haber veriyordu, "Adalı Yusuf'a venmiş tek güreşçidir. Üç yıl önce Edirne'de dört saat süren bir bögüşmadan sonra Yusuf'u yenen Adalı bundan sonra her önüne geleni altettirir."

Milî kayafeti, mavi salvan, kırmızı kuşağı ve cepkeni, başında vişne çürüğü fesiyile Yusuf kadar iyi ve cüsseli, fazla olarak onda daha sporcu bir görünüşi var. Kuvveti müthiştir."

Menajeri ile gittiği Broadway'da Gilsey House Lokantası'nda yedinci yemek gazeteside şöyle anlatılır: 6 porsiyon hindis, 6 kuzu pizolasi, 6 başlanmış yumurta, 3 porsiyon patates, 2 porsiyon börek, 2 tabak dondurma, bir kalya kalve, 6 bardak su.

Adalı Halil Önce Amerikalı Jenkins pehlivan ile yapmış ve sarıldığı sarmalı ile Amerikalı daha fazla edememek için polis yardımı ile kurtulmaları başarmıştı.

Amerika'da ünlü yayımlan Adalı Halil daha bir çok Amerikalı pehlivanlarla güreş tuttu. News dergisi Adalı için şöyle yazıyordu. Bir modern Samson kadar kuvvetliydi. Adamın bir kere indirtti mi, üzerine birton künir gibi çöküyor ve pade gibi eziliyordu. Bu manzara ağaç yıkılayın bir fili hatırlatıyordu."

Görüldüğü üzere, Türk pehlivanları hem Amerika hem de Avrupa'da güreşler yapıp para ve şöhrat üzerine şöhrat sahibi oluyorlardı.

Bunlardan biri de Türk pehlivanı Kara Ahmed Paris'te ünlü pehlivanı Constant'la

Laurent'i yenerek Dünya Şampiyonu olmayı başarmıştı. 1900 yılında ise Kara Ahmet Pons ile tam 7 saat 40 dakika güreş yaparak şampiyon şampiyonu unvanını kazanmıştı.

Bu son güreşinde Kara Ahmet, "Son bir defa daha karşılaştım. Beni yenersen me mutlu, eğer ben kazanırsam bana ne mutlu. Şayet berabere kalırsak Bay Pons kendine yeni rakipler arar. Ben de taşınmak istediğüm Dünya Şampiyonu unvanımın cebzettiği sayısız defaları karşılamaya çalışırım."

Kara Ahmed son defa pehlivan Pons ile güreşte tutuştu. Bu güreşte hiç alta düşmeyen Kara Ahmed oldu. İki saatlik süre dolduğunda Kara Ahmed galip ilan edildi. Türk nişanesi olarak, Ahmed'in beline (Mavi-beyaz-kırmızı) üç renkli Fransız bayrağı gibi esarp bağlanınca salonda o güne kadar görülmemiş bir alkış tufanı koptu. Mendiller sallıyor, sapkalar havaya atılıyor, şiddetli bir alkıştan salın adeta yıkılıyor yığılıyordu. Ayrıca heyecana gelmiş kadın seyirciler de elliselerinden koparıldıkları menekşe ve güllerini mindere atıyorlardı. Kara Ahmed ışıl ışıl gözleri ve yüzünden hiç eksik olmayan sempatik çukusu teşebbüsü ile başını sallıyor, sağa sola temanelar yapıyor ve arada kadınlara öpücükler yolluyordu. Salon çlgün bir heyecan içindeydi. Şahne seyircilerle dolmuş, herkes şampiyonu kutluyordu.

RUS PEHLİVAN İLE

YAPILAN GÜREŞ

Bu güreşte Kara Ahmed şampiyonlar şampiyonu unvanını aldığı halde hemen ertesi gün Rus Pehlivan Pyatinskıy Ahmed'e meydan okuyarak güreşmek istedi. Kara Ahmed men bunla yanı verecek güreşmek istediğini söyledi. Güreş yapıp bir salonda yapıldı. İlk hamleyi Rus yaptı ve kafa kol aldı. Ancak Ahmed silkenli ve oyuna boddu. Hatta rakibini ara çaprazına aldı. Rus kurtuluşu yener yaktakta buldu. Ahmed büyük bir güç sarfederek onu yerden kaldırdı, fakat Rus yarı dönerken boudun kurtuldu. Tekrar Ahmed onu havaya kaldırdı ve yere çaldı ise de Rus yarı dönerken tuştan kurtuldu. Rus devamı fırsat kolluyordu ve ani bir kol kapışa Ahmed'i kendine doğru çekip yere çaldı ve Kara Ahmed'in iki omuzunu mindere yapışarak Ahmed yenilgiyi kabul etti. Dünya şampiyonu bu yenilgide uzun uzun ağladı fakat bu güreşin önvanışını istedi. Rövans maçı üç gün sonra Foli Berjer'de yapıldı. Kara Ahmed hücum üzerine hücum tazeliyor ve Rus devamı kaçıyor. Rus son sonunda Kara Ahmed'i bir tokat attı ise de Kara Ahmet buna sert bir yumruklama cevap verdi. Rus tedavii için başka bir oda-

ya alındı ve 5 dakika sonra güreş tekrar başladı. Kara Ahmet Rus'u çaprazla aldı ve Rus yan dönerек kurtuldu. Fakat Ahmet onu yerde pide gibi ezmeze başladı. İki dakika sonra Rus'un güreşe devametmek istemediği görüldü ve ayağa kalkarak,

- Baylar, bayanlar, Kulvetisi bir durumdayım, güreşe devam edemeyeceğim diyerek menden terk etti. Rus güreş sonrası şöyle dedi:

- Türk'ün enerjisi dayanıklıdır, savaşma gücünü daima hayranlıkla anarım. 1882'den beri katıldığım 2 bini aşkın güreşte hiçbir maksatlı yakanamam olmadı. Fakat Kara Ahmed çok güçlü bir pehlivan. Çok sert güreşiyor. Moralmın ve fizikman gerçek bir güreşçi. Çok hızlı güreşiyor.

**FİLİZ NURULLAH
FRANSA'DA**

Fransız organizatörler Türk güreşçilerini sağıladığı ilgilii düşünerek Filiz Nurullah'ı Paris'e getirmişlerdi. Altın Kemur Turnuvası'na bernen düzenlendi. Yapılan ilanlarda Nurullah'ı yenece, bir frank, karşısında yarım saat dayanana beyşır frank verilmesi yazıldı.

Filiz Nurullah karşısına çıkan bütün rakipleri yendi. Çünkü Filiz kollanını menagesinde ve kilosunun verdiği avantajı iyi kullandı. Rakip kalmayınca Altın Kemur'i törenle Filiz Nurullah'a taktılar. Oradan Belçika'ya geçen Nurullah orada Türk güreşçileri birleşerek kendi aralarında güreş utarak para kazanmaya başladılar.

İlk güreş Nurullah Kısbedti olarak Kara Ahmed'i 17 dakikada yendi.

KURTDERE'Lİ GULAM

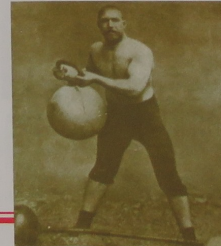
Sultanın güreşçisi Kirtdereli ile Kalkitua şampiyonu Gulam arasında yapılacak Türk-Hind güreşinin bir harika olarak ilanlarda duyuruldu. 130'a varan kilosunun 174 santimlik boyuna sığdırabilen Gulam'ın göğüs, boyun, baldır ve kol adaleleri, her bir dünya rekoru yapacak kadar gelişmiş simsiyah bir adamdı.

Daha ilk kavuşmalarında Kirtdereli bu derece demir vücutlu ve adaleli bir adam görmemiş olduğunu farkettiler. Hintlinin vücudunda en ufak bir esneme yoktu. Kirtdereli ise idmansızdı. Haftalar boyu ayak aylaak oturmuş, bol bol nargile içmişti. Bugüne kadar kimsenin dayanamadığı bir oyun uyguladı Kirtdereli. Gulam'ın arkasından kalkarak onu boğazından sıkıp nefessiz bırakmak istedi. Bu oyun, bu sıçrama ve yapışmasından dolayı kendisine Kaplan deniyordu. Ancak tuş olmadı. Kirtdereli bu defa Gulam'ın bileğinden yakaladığı gibi müthiş bir omuz silkmesiyle fırlatı attı. Bu bulunan Hintli (Ade-ta bir bina katından atılmış gibi) külçe halinde mindere, sol omuzunun üzerine düştü.

- Kolum incindi, güreşemeyeceğim di-yordu.

Hintli Gulam'ın yenilişi böyle olmuştu.

Artık müthiş Türkler'in ünü bütün dünyaya sarılmış. Yalnız Amerika'nın ve Fransa'nın minderlerinde değil, Avrupa'nın diğer ülkelerinde de Türkisiz bir turnuva düşünülmez olmuştu. Almanya, Avusturya, Belçika hatta İtalya'da düzenlenen turnuvalara mutlaka bir veya birkaç Türk pehlivan davet edilirdi, gazeteler Türklerdeki kaynağı bilimleyen eşarengiz kuvvete sahip kişiler olarak duyuruyordu. Avrupa güreşçilerinde adeta bir korku salmıştı. Çünkü, Türk oyunlarını bilmeyen birçok Avrupalı güreşçi bunları Türk pehlivanlardan öğrenmeye başlamışlardı.

CIHAN PEHLİVANLARININ KIRKPINAR KRONOLOJİSİ:

Kirkpınar güreşleri arasında bir kısa kronoloji yaparsak:

- 1888 Hergeleci Arap Sait'i yenerек Sait Halim Paşası'na yanına girdi.

- 1890 Hergeleci ile Adalı Halil Hayrabolu'da berabere kaldı. Hergeleci Çorlu'da Adalı'yı usta bir oyunda yendi. Adalı intikamını Selanik Beşçınar'da Hergeleci'yi eze eze yenerек aldı.

- 1890 Kirkpınar'da Koca Yusuf ile Adalı beş saat güreşti.

- 1890 Edirne Sarayıcı-Sirkmeydanı'nda Koca Yusuf'la Yenişehirli Rüstem karşı olayı çekti. Yusuf'un Edirne'de güreş etmesi yasaklandı.

- 1891 Koca Yusuf Hergeleci'yi yenerек.

- 1892 Susurluk'un Kepekli köyünde Katrancı Kirtdereli'yı yendi. Kirkpınar'da Adalı Pehlivan, Ali Pehlivan'ı yenerек başpehlivan oldu.

- 1892 Uzunköprü'de Adalı, Filiz Nurullah'la 4 saatte yendi. Koca Yusuf ise Adalı'yı açık düşürüp yendi.

- 1893 Koca Yusuf, Kurtrele Mehmed'i (ezdirmeyin bana onu, o büyük güreşçi olacak) diyerek parsayı Mehmed'e bıraktı.

- 1893 Koca Rüstem Bursa'da Hergeleci'yi yendi.

- 1894 Çardak Güreşleri: Adalı Katrancı'yı yendi. Koca Yusuf Kirtdereli'yı yendi. Ödül, Yusuf'la Adalı arasında paylaşılmalı. Aynı güreşte başlatı karşılaşmasında Kara Ahmed, Tekirdağlı Memiş'i, Bursalı Rüstem ile Kara Ahmed'i yendi.

- 1895 Kirtdereli Katrancı'yı ve Kara Ahmed'i yendi.

Koca Yusuf'u yurdumuzda tek yenilgiye uğratan Kavalalı Molla (Çolak) Mümin'dir. Filiz Nurullah çok kuvvetli ise de başpehlivanlık iddiasında bulunmamıştır. Ancak başaltında iddia sahibi olmuştu.

Türk sporu üzerine bir sohbet; Atatürk'ün güreş sevgisi

Çankaya'da bir sofa sohbeti esnasında Atatürk'ün Türk sporculuğu hakkında söylediklerini, sofrada bulunan Ferit Cella'lı'nın kaleimden veriyoruz:

"Türk milleti anadan doğma sportmen-dir. Henüz yürümeye başlayan köy çocuklarını bile harman yerlerinde güreşirken görürsünüz. Ata en çok ve en iyi bilen yalnız Türk erkekler değil; Türk kadını da bu işi bilir. Hangi milletin daha sportmen olduğu ancak harp meydanlarında anlaşılır. Türk'ün muhabere meydanlarında şayanı hayret mukavemet ve kahramanlığı, ruhu kadar bünyesinde de salâhatine bir delildir. Yalnız, harp sportmen milletlerin istisnâlığını tebarüz ettirmek için kullanılmış caiz görül-meyen müthiş bir vassat olduğundan, ancak gördüğümüz, bildiğimiz; usuller tatbik olunmaktadır. Benim en çok sevdiğim spor serbest güreştir. Hangi Türk neferini, köylüsünü istersentiz soyup meydana çıkarınız. Dik omuzları, iyi, kusursuz teşekküllü emek adreleri, keskin yüz çiz-gileri, yanık tatlı denkleleri, kafa yapıları insanın ruhuna itimat ve neşe veren bir ese olarak canlanır. Spor yalnız beden itidârının bir istisnâlığını sayılmaz. İdrak ve

zeka, ahlak da bu işe yardım eder. Zeka ve ihatısı kısa olan kuvvetliler, zeka ve ihatası yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar, ben sporunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim."

Atatürk çok zamanlarında çok defa muhâfaze alayındaki erlerin güreşlerini seyrediler, onların en küçük teknik hatalarını bulup, tashih ederlermiş. Milletine candan aşık olan büyük insan, sohbetine şöyle devam etti.

"Dün yirmi neferin güreşlerini seyrettim. Birbirleri ile kayıyaya döviştiler. Her musaraanın sonunda biri galip çıkar ya! Çok ve ciddi çarpıştılar. O kadar ki, gömlekleri parçalandı. Bu derece çetin dövüşmeye ben sebep oldum. Gömleklerini ödemem için dedi. Kendi gömleklerini bunlara dağıttım. Güymelerini söyledim. Hiçbirisi gıymedi. Hayretle nedenini sordum: "Köylerimiz, çocuklarımız ve evlerimiz bundan daha büyük ne götürürüz!" dediler.

Atatürk zile bastı, emir verdi: "Benim elbise dolabında üzeri etiketli bir nefer gömleği var. Onu alıp buraya getiriniz."

Salonda en ufak bir kımıldayış bile yoktu.

"Bu gömleği görüyor musunuz arkadaşlar! Dün arkadaşlarınızın hepsine başa çıkan neferin gömleği. Yalnız bir gömlek, fakat tertemiz. Türk köylüsü gibi. O'nun geniş ruhu gibi sade. Kendi dolabında, kendi eşyalarının yanında, benim için sevimli, gözümlü doyanan, imdi ferahlan-dran bir hatıra olarak saklıyorum."

Hudutsuz many gözleri hafif bir yaş parıltısıyla kaplandı.

"Dünyada sevgisi benim için yegane cömert olan şey Mehmed'in, Türk Köylüsünün asaletinden gelen şeydir. O'nun sevgisine inanmış ve kanmış olanlar, insanların en bahiyyarlarıdır." dedi.

Tarihi bence asla mümkün olmayan bu insanı sahmelerken, içinin taşkınlığı sesinde ki ırpırmelerden anlaşılır bir arkadaş: "Atam, dedi. Sizin bütün bu içli, asil duygularınızla inkılabın büyük edebiyatıyla çağlayın halyle seslenmekte. Ne care ki en marifetlerimiz, en cömert istidatlarımız, bile bu büyüklükleri işleyebilmek, nakledebilmek çok uzaktırlar... Sana bizler kafi değiliz..."

Atatürk'ün yüzünü pembe bir mahcupiyet rengi kapladı, pısmırlıklı o güzel başını önüne eğdi, hafif bir sesle: "Estarfurullah"

Evliya Çelebi ve yağlı güreş

Hülya Bodur Özyadınlık

Dünyaca tanınan ünlü gezginimiz Evliya Çelebi, yaşadığı dönemde yapılan güreşleri -o kendine özgü üslubu ile- anlatırken, şu görüşlere yer vermektedir:

"Rumeli dilaverleri haftada birgün toplanıp güreş tutarlardı. Çalınan gülbank, Muhammedi bahadırlarını gazaya teşvik eylerdi. Güreşler iki-üçsaat sürer; pehlivanlar 360 oyunu deneler ve nihayet eşlerini şirazedan, sarmadan, kesmeden, boğmadan, topuk kopmadan bozar, yenik düşürürlerdi. Pehlivanlık pazu kuvveti ve erlik demektir. Amma, hile erlik değil..."

Ortaya koyduğu "10 ciltlik "Se-yahatname"si ile gezi türünün en yetkin eserlerinden birini vermiş olan Evliya Çelebi (1611-1662) yazılarında pehlivanlara çok yer vermiştir. Evliya Çelebi'nin ünlü "Se-yahatname"sinde (I.Cilt) şu satırlara rastlamak mümkün:

"Dördüncü Sultan Murat, Bağdat Seferi'ne çıkmadan önce, birgün vezirleri ulema ve şeyhleri ile yaptığı toplantıda İstanbul'un güzelliklerini ve o zamanın hayatının yazılıp yazılmadığını sorar.

Dördüncü Murat, verilen cevaplardan tatmin olmaz. Bunun üzerine, ilgililer bir geçit töreni düzenlerler. Dördüncü Murat'ın Gülhane Parkı yakınındaki Alay Köşkü'nden seyrettiği geçit töreninde özellikle pehlivanların geçişleri çok güzeldi. Yüz-yüzelli çift pehlivan kıspetlerini giyip, yağlantı seçirler pehlivanlıklarını göstererek ve güreş oyunlarını tekarlayarak Sultan IV. Murat'ın önünden geçerken, Sultan tarafından ödüllendirilmişlerdi."

Henüz bozulmamış yapısıyla kırsal turizm yöresi: Edirne

Edirne kültürel turizm yanında, ülkemizde oldukça yeni bir turizm türü olan kırsal turizm alanında yakın gelecekte önemli bir talep kaynağı oluşturabilecek potansiyele sahiptir.

Kırsal turizm sayesinde turizm sektörü tarım sektörünün bir alternatifi değil, tamamlayıcısı olarak değerlendirilir. Burada esas unsur, tarım üreticisine turizm olayı sayesinde bir ek gelir yaratılabilmektir.

Yrd. Doç. Dr. Derman KÜÇÜKALTIN
Trakya Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Türkiye'nin Avrupa yakasında İstanbul'dan sonra en büyük kenti durumdaki Edirne, potansiyel bir turistik cazibe merkezi olarak bulunmaktadır. Nitelik ve nicelik açısından oldukça şanslı, ancak tanıtım bakımından şanssız kültürel değerler, Edirne'yi kültürel turizm noktası konumunda tutmaktadır.

İpek Yolu'nun üzerinde bulunması ve Osmanlı İmparatorluğu'na uzun yıllar başkentlik yapmasından kaynaklanan bir kültür mozağının en güzel örneklerini bünyesinde bulundurmaya, kuşkusuz kültürel turistik talebi çekebilmesinin ne-

denlerindendir. Ünlü Türk mimarı Sinan'ın ustalık eseri olarak övündüğü Selimiye Camii başta olmak üzere çeşitli camiler, köprüler, hanlar ve kervansararlar ve mozağının parçalarıdır. Bunun yanında terk edilmiş olmasına rağmen, özellikle mimari açıdan önem taşıyan ve şubat ayında restore edilip, kültürel amaçlı değerlendirilmesi için Trakya Üniversitesi'ne devredilen tarihi Sinagog, yine aynı aşamada olan tarihi İtalyan Kilisesi Edirne'de 3 dinin bir arada bulunan sembolle-rindendir.

Ancak Edirne kültürel turizm yanında, ülkemizde oldukça yeni bir turizm türü için yakın gelecekte önemli bir talep kaynağı oluşturabilecektir: Kırsal turizm.

"Yeşil turizm", "Çiftlik turizmi" gibi adlar alan kırsal turizm, özellikle tarımsal yapının ve tarım faali-

yeterinin yanı sıra gelişen yeni bir turizm türüdür (1). Günümüzde tarıma yönelik alan ve aktivitelerin egemen olduğu Edirne'de, sanayi yatırımlarına yönelik çalışmalar son yıllarda oldukça yoğunlaşmaktadır. Şüphesiz İstanbul'a olan fiziki yakınlı ve doğal kaynaklar aynı Gebze, İzmit, Adapazarı ve Çerkezköy örneklerinde olduğu gibi sanayi sektörü için bir çekicilik unsuru taşımaktadır. Ancak aynı unsurların turizm sektörü için de önemli olduğu düşünüldüğünde, doğaya ve tarım sektörüne entegre bir turizm türü olan kırsal turizme yönelik çalışmaların önem kazandığı görülmektedir. Kırsal turizm sayesinde turizm sektörü tarım sektörünün bir alternatifi değil, tamamlayıcısı olarak değerlendirilir. Burada esas unsur, tarım üreticisine turizm olayı sayesinde bir ek gelir yaratılabilmektir.

Edirne'nin kırsal turizmde elverişli yöresinden Söğütlük Ormanı

Gürültü, hava ve betonlaşma kirliliğinin giderek tehlike sinyalleri verdiği, trafik stresinin önemli boyutlara ulaştığı metropollerden uzaklaşarak temiz havanın solunabileceği, trafik karmaşasının yaşanmadığı, kır kahvesinde dinlenilebilecek ve taze besinlerin alınabileceği bir turizm türüdür.

Günümüzde birçok kişi, doğaya dönük kültürel ağırlıklı ve otantik turları, standardize olmuş klasik türdeki seyahatlere tercih etmektedir (2). Diğer bir deyişle, turistik talebin deniz turizminden, ekoloji özellikli yörelere kaydığı dikkate alındığında, Edirne'nin kırsal turizmde elverişli potansiyele sahip olduğu ortaya çıkar. Çünkü bu turizm türüne uygun alanlar, Edirne'de fazlasıyla mevcuttur. Diğer taraftan

turistik talebin çekilebilmesinde vazgeçilemez bir unsur olan ulaşılabilirlik, 1995 yılında TEM otoyolunun tamamlanmasıyla büyük ölçüde kolaylaşmıştır. Bunun bir sonucu olarak Edirne, adeta İstanbul'un bir banliyösü görünümü kazanmıştır.

Bu veriler ışığında, ilk aşamada Turizm Bakanlığı'na Edirne'nin kırsal turizm envanterinin hazırlanması, ikinci aşamada gerekli alt ve üst yapı çalışmalarının tamamlanması ve son aşamada ise başta seyahat acentaları olmak üzere tatil ve pazarlama boyutunun tamamlanması gereklidir. Sanayi sektörünün iştahını kabartan Edirne ve Edirne gibi yörelerde Turizm Bakanlığı zaman çok geç olmadan kırsal turizm merkezleri oluştura-

rak, buralara sahip çıkmalıdır.

2000'li yıllarda ülkemizde dünya turizm pazarındaki payını yüzde 1.2'lerden daha yukarıya taşıdığı, bu yılların talep profilini şimdiden ve doğru analiz ederek, çalışmalara ivedilikle başlanması gerektiği gözden uzak tutulmamalıdır.

Yararlanılan kaynaklar

(1) Hasan Olalı ve Alp Timur, Turizm Türkiye Ekonomisindeki Yeri, İstanbul, Enka Yayınları, 1985.

(2) Saime Oral ve Arzu Başarır, "Alternatif Turizmin Önemi", "Kapadokya"nın Turistik, Kültürel Potansiyeli ve Pazarlama Sorunları", Nevşehir TIOYY Yayınları, 1995.

* TÜRSAB Dergisi Haziran 1997/Sayı: 161.

EDİRNE

Bir yerde görürsen ki.
Ağır ve edalı akar
dal dal söğütleri öperek
samur uç belik gibi
ağ koldan sular;
müjdelersün efendim.
Edirne destin:
Mevsim, faslı babardır,
gecedir ve mehtap vardır.
Ve sen,
bir kavs-ı kuzabta yürür gibi
köprülerdesin.
Şaraban makamından bir şarfa dudaklarında
düşünür, çözemezsin:
Bu naz-ı istigna, bu avaz neden;
neden yarı eğilmiş suya dallar?
Öyle ferman etmiş eden
kimseler bilmez.
"Gönül bir top ibrişim
Sarılırsa çözülmez"
Burda ber şey,
bakırsın büsbüne bayran.
Sevreyler cemalını eğilmiş suya
mermer ıhtışamında serbadd-ı vatan.
Aşına bir çebre sezer belki diye
dev-i saltanatından Edirne;
bir deste alev güldür, maznun,
yar elinden düşürülmüş şimdi suda

Ve sular;
şimşir kelamı dilinde,
destan okur-okur akar.
Ve bîhaber Yıldırım'da, bir evcikte
akan sudan, uçan kuştan-
yeşil dut yaprağında
ak bir ipek böceği,
kozasını doker-doker uyrur.
Uyamır veda etmiş gibi artık uykuya,
konuşan bir dil olur
çiler uzakta;
bâlbül sesi yağmur gibi
Bâlbülad-ı sında,
Kanadı gümüşlü kuşlar geçer
iki şak bölip behtabı.

Kıyık'tan uçurulmuş.
Salınır babçeler içre kızlar ki:
Nazardan kaçırılmış.
Ağzında kan kırmızı bir caneriği,
mehtapla beraber düşmüş gibi arza;
kızlar ki güzel,
dört başı mamur ve nurassa.
Sevdaya tutulmak bile mümkün
yeni baştan
söylemek kolay olsa eski türkümü:
"Edirne köprisi taştan
Sen çıkardın beni baştan."

M. Niyazi AKINCIOĞLU

EDİRNE

Tayyip Yılmaz arslından

